

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

יח כה) יש למנוע מנהג איזה כ"א כהנים שהולכים עק"צ התנאים ואמוראים וגאונים כאמרם שקברי הצדיקים אינם מטמאים ומעות הוא כידם כי מי גדולים צדיקים מאבותינו הקדושים אי"י ואדם וזהו והאמהות הק' יוסף הצדיק ואמרו רבותינו בגמ' שעצמותיהם מטמאין ורבנן קשישאי וקמאי לא עבדי הכי.

יז כו) מנהג התקיעות בר"ה בעמידה במוסף בא"י בבהמ"ד שלנו כמנהג אין קדוש האל הקדוש כו' אל תרבו תדברו

גבוה שאותך לבדך ביראה. יצא עתק מפיד הטוב שמך ולך נאה להודות. כו' ע"ש. הרי דעל תפלות דכל השנה הנוסח שאותך לבדך כו' בסיום דעבודה. ובה"ג פ"ה דברכות כ' וז"ל אמרין במערבא דאשכחן בתפלת חנה מעין שמנה עשרה. כנגד מגן אברהם רמה קרני. כנגד מחיה מתים ה' ממית כו'. כנגד האל הקדוש אין קדוש כו'. שומע תפלה ואין צור כאלהינו. עבודה אל תרבו תדברו. הודאה יצא עתק מפיהם כו' ע"ש הרי דכתב סתם עבודה. ומהו הוא נוסחתינו סתם עבודה והשב את העבודה כו'. וסיום הוא קבלתינו המחזיר שכינתו לציון כו'. כמ"ש ברמב"ם וא"כ אין ראייה מלשון רש"י. ועוד הרי הצבור כשמתפללין בלחש אומרים המחזיר שכינתו כו'. והש"ץ כשמוציאם משנה ואומר שאותך כו'. והרי כ' הרא"ש סוף ר"ה לענין ברכות על מ"ש רי"ץ גיאות ז"ל במנהג שהצבור בר"ה מתפללין שבע וש"ע יורד לפני התבה אומר תשע. וכל הראשונים חולקים ואומרים שגם הצבור מתפללין תשע ומתני' [ר"ה ל"ד ב'] מסייע להו דמסקי רבנן לר"ג לדבריהן למה צבור מתפללין והוא אומר להם למה ש"ץ יורד. אלמא מה שהצבור מתפללין ש"ץ יורד ואומר כו' ע"ש. וה"נ בשינוי ברכה לש"ץ מציבור לא נשמע מעולם. וכן בכונת האר"י ז"ל כתוב כוונה ביר"ט ובר"ה ויו"כ רק על המחזיר שכינתו לציון. ובפוסקים אין מוזכר שינוי ברכה זו רק בלבוש כו' ותערב כו'. ובס' שערי שמים ציין ראייה מרש"י דברכות. אבל ליתא כמ"ש ודאי דבא"י אין זכר מקום לאמרו. וכן בסידור קדמון של ר' הירץ ז"ל כתוב וז"ל כיון שעשו ישראל המשכן וירדה שכינה פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י המחזיר שכינתו לציון והוא ממדרש ומ' דגם בתחילה סדר התפילה היה נוסח זה. וכן הסכימו עמו גדולי רבני ירושלים האשכנזים שלא לשנות הברכה. וכן אמרו על רבינו הגדול ז"ל שמנע בחור"ל שינוי ברכה זה כמו שינוי ברכה דהמברך כו' בשלום בעשי"ת שאומרים עושה השלום דכבר כ' השל"ה בס' שער השמים דטעות זה בא מ"ש בכתבי האר"י ז"ל שצריך לסיים בעושה שלום דאחר התפלה (שיאמר) עושה השלום. אבל חלילה לשנות הברכה וכן ברכה דמלך צור ישראל וגואלו כ' שם שלא ישנו. וכל המשנה מטבע חכמים בברכות לא יצא י"ח וכן מנהג הספרדים שאין משנים

באלו הג' ברכות וכן עיקר: כה) יש למנוע כו'. ודאי יש ראיות ברורות מגמ' דב"ב נ"ח א' ר' בנאה הוא קא מציין מערתא כי מטא למערתא דאברהם כו' ופי' רשב"ם שם ד"ה ר' בנאה כו' ועשה שם ציון סיד כדי להכיר מקום הטומאה ולא יביאו טהרות דרך כאן שלא יאהיל על הקבר וע' תוס' שם ד"ה מציין כו'. ועוד איתא בספרי פ' בהעלותך ובגמ' סוכה כ"ה א' ב' ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם כו' אותם אנשים מי היו נושאי ארונו של יוסף היו דברי ר' יוסף הגלילי רע"א מישאל ואלצפן היו שהיו עוסקין בנדב ואביהוא כו'. הרי דצדיקים מטמאין. ומתני' מפורשת היא במסכת ידים פ"ד מ"ו אריב"ז כו' עצמות חמור טהורים ועצמות יוחנן כה"ג טמאים אמרו לו לפי חיבתן היא טומאתן כו' ואי מ"ש תוס' ב"מ ק"ד א' ב' ד"ה מהו שיסדרו. וכן מצינו כשהיה קובר את ר"ע היה דוחה שא"ל וכי אינך כהן א"ל צדיקים אינם מטמאין ודחה אותם כן משום כבודו דר"ע. ועיקר טעמו היה לפי שמת מצוה הי' לפי שהיו יראים לקברו שהיה מהרוגי מלכות כו'. אדרבא הא כ' שהיה דחיה בעלמא כי מ"מ היה. וכבר כתב הריטב"א והר"ן בפ"ב דכתובות ק"ג ב' גבי משמת רבי בטלה קדושה דטעמא משום דמטמאין לנשיא כמ"ש בפסחים ע' ע"ב כגון דמית נשיא *). וכ"כ הראב"ד ז"ל ובהדיא אמרו בירוש' פ"ג דברכות ה"א כהן מהו שיטמא לרבו. ר' ינאי זעירא דמיך [חמיו] כו'. והוא היה רבי שא"ל לר' יוסי א"ל שמע ר' אחא ומר יטמאו לו תלמידיו ר' יוסי נטמאו לו תלמידיו ושם מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא. כד דמיך ר"י נשיאה כו' דחף ר"ח בר אבא לר"ז בכנישת' דגופני דצפורי וסאב"י כו'. וכ"ה בירוש' בנירז פ"ז הנשיא כבודו לכן. ומהו שיטמא כהן לכבוד הנשי' כד דמיך ר"י נשיא' אכרזי ר' ינאי ואמר אין כהונה היום. כד דמיך ר"י נשיאה בר בריה דר"י נשיאה דחף ר"ח ב"א לר"ז ומסאב"י כו' ע"ש וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מה' אבל הי' נשיא שמת הכל מטמאין לו [אפי' כהני'] וכ"פ בטוש"ע י"ד סי' ש"ע ס"א ועמ"ש ר"ה"ג ס"א א' הרי הכל משו' נשיא ז"ש אצל רבינו הק'. [כתובו' ק"ג ב'] אותו היום שמת רבי בטלה קדושה כו' וטעות העולם בא משיבוש דעילא בגי' הוהר פ' וישלח [ר"א אמר כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה וכו'] בג"כ צדיקיא דמשתדל באורייתא לא מסתאבא גופא דלהון אלא הוא דכי כגון אליהו בני קברי דאשכחיהו רבנן ושאלו לי' ולא כהן הוא מר א"ל צדיקיא לא מסאב"י במיתתהון כמה דתנינן ביום שמת רבי בטלה כהונה כלומר דאתעסקי בי' ע"ש. וניכר לכל מעיני דט"ס הוא דר"א לא יאמר על רבי ענין זה דהא כשמת ר"א שלח רבי לדבר באשתו [ב"מ פ"ד ב'] הרי דר"א מת קודם רבי. ועוד דעובדא דאליהו מפורש בב"מ שם ק"ד א' דאשכחו דהוי קאים בני קברי דעכו"מ והשיב להם קברי עכו"מ אינם מטמאין כרשב"י וכדפסק הרמב"ם בפ"ח מה' טומאת מת ה' י"ג ואין העכו"מ מטמא באוהל ושיבוש הוא וצ"ל לאו מיתתי על ידי דיצה"ר דלא שרי' עלי' רוח גאסאבא יעקב אילנא דחי' הוי כו' ור"ל מיתתו בנשיקה משום דלא אסתאב בחייו כענין יעקב אבינו לא מת ר"ל לא ע"י מהמ"ו וכל הגליון מאיזה תלמיד הוא וכן מצאתי בס' זהרי חמה. וברור הוא כשמש דאסור לילך לכהן על קברי הצדיקים. וכן מצאתי אח"כ בתשובת מהרי"ל בסי' ק"ן וז"ל קברי צדיקים מטמאין באוהל כדאי' בתוס' פ' המקבל. ומי לנו גדול מיוסף נושאי ארונו נדחו לפסח שני וכן מישאל ואלצפן כו' ע"ש: כו) מנהג כו'. כ"כ השל"ה שכן הוא מנהג בק"ק אשכנזים בירושלים ויוצאים כל הספיקות כמו בישיבה וגם הרי"ף והרמב"ם [פ"ג מה' שופר ה' י"ב] והתו' [ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור] כתבו שמעיקר דינא כן הוא אלא כדי שלא להטריח בציבור שכבר יצאו בתקיעות דמיושב וכ"כ רדב"ז ח"א סי' כ"ט וכ"ד הערוך. והשל"ה כ"כ על מרן ב"י בר"ס תקצ"ב דלא דק אגב שיטפ"י ובאמת הטור והתוס' ובב"י בסי' הנ"ל אינו כ' כ"א למלכות תשר"ת פעם א' וכן לזכרונות תשר"ת פעם א' כו' ולא הזכיר זה המנהג דג"פ ואפשר דזהו טעמי' דשל"ה דמ"ש בש"ע ג"פ הוא שלא בדקדוק כיון דלא חיישינן לטירחא דציבורא א"כ יעשה להוציא כל הספקות בעמידה כמו בישיבה. והשל"ה הק' כתב בסוף קונטרס השני הבנת כוונת התקיעות וז"ל וברוך ה' שזיכני לזה לקבוע המנהג פה ירושתו בין ק"ק האשכנזים לתקוע ק' קולות ל' מיושב ול' בחזרת הש"ץ התפלה. ול' לאחר קדיש דעלינו ועשרה קולות אחר הקדיש דשיר הכבוד הנהוג בין אשכנזים. אף שאינם בדרך הק' קולות וסדרון המוזכר למעלה. מ"מ כולם עולים בקנה אחד כו'. ואנחנו צריכים לשנות בסידור המקומות של ק' קולות מאחר שאין אנחנו נוהגין כלל וכלל לתקוע בתפלת להש ע"ש וכו"כ הבי"ח דסברת תקיעות דלחש שהביאו התוס' בשם הערוך וכן הטור לא הביאו כל

(* משם אין מוכח דמטמי' לי' כהן. אלא שרוב הצבור טמאים. דמשום כבוד נשיא מצוה לכל ישראל פשוט להתעסק בו וצ"ע.

רבינו הקדוש משינווא

מקילין ואומרים שמותר לכהנים לילך על קברי צדיקים הוא טעות, ואין להם על מה לסמוך להקל באיסור דאורייתא חס ושלום⁷⁰.

מסופר, שכאשר רבינו שהה בעיר אחת בא לפניו הרה"ק רבי יוסף הכהן מרימנוב זצ"ל. רבינו כיברו מאד, הן בזכות אביו הקדוש הרבי ר' צבי הירש מרימנוב זצ"ל⁷¹ והן בזכות עצמו⁷². אולם באותה פגישה פנה אליו רבינו ואמר לו: "שמעתי על כבודו שהוא הולך לקבר אביו – והלא כבודו הוא כהן!"

השיב הרבי מרימנוב: "הרי קברי צדיקים אינם מטמאים!"

ענהו רבינו בקפידא: "מנין לכם שאביכם היה צדיק?!"⁷³...

מיני אז פסק הרבי מרימנוב מלפקוד את ציונו של אביו⁷⁴. עד שרבינו תקן באוהל תיקון גדול, כדי שגם כהנים יוכלו לגשת לציון מבלי שיטמאו.

יש אומרים, שציווי התורה להזהיר את הכהנים מטומאתם, הכולל גם פקידת קברי צדיקים, הוא שהדריך את רבינו בנסיעתו לארץ הקודש: "ועיקר מטרת כוונתו – להזהיר על הכהנים, הקטנים עם הגדולים, שלא להקל לעצמן לילך על קברי הצדיקים, כי בנפשם הוא"⁷⁵!

לפי גירסא אחרת, אמנם לא זו היתה מטרת הנסיעה לארץ ישראל

מקורות והערות

70. לשון רבינו בתחילת התשובה.

71. כנזכר לעיל היה רבינו מסתופף בצילו, והפליא את קדושתו וגודל עבודתו בקודש. אף אביו מרן הרה"ק זצ"ל הסתופף בצילו ואמר שממנו למד את מדת הצדקה המופלגת שלו ועדיין לא הגיע בה למדרגתו, והעיד בו שזכה לגילוי אליהו (ראה ברכה"ק מצאנו ח"א סט-עב).

72. זקני החסידים מספרים, שלאחר פטירת הרה"ק מהרצ"ה מרימנוב (ביום א' דר"ח כסלו תר"ז) המשיך רבינו לנסוע אל בנו וממלא מקומו רבי יוסף זצ"ל (שהיה במשך כמה שנים בנו החורג של הרה"ק מרוז"ן ואח"כ הסתופף בצל הרה"ק מסדיגורא זצ"ל והוכתר כאדמו"ר בשנת תרכ"ז) עד שפסק מנסיעותיו משום מעשה שהיה, כדלעיל פרק ו'.

73. מקור חיים, אות רנא.

74. מיכלא דאסוותא דף כב ע"ב. אגב, בשו"ת לבושי מכלול סי' ב אות כח דן בענין זה, וכתב: "ומעשה רב שהרה"ק וכו' מרן מהר"ץ מרימנוב הכהן הלך על קבר רבו איש אלקים מהרמ"מ זצ"ל". ובמיכלא דאסוותא הנ"ל, הו"ד בעטרת מנחם אות רל"ג, כתב שהשומע שמע וטעה ולהד"מ, רק בנו מהר"י פקר את קבר אביו הרה"ק מהר"צ, ומעת שאמר לו הגה"ק משינאווי שזה אסור – נמנע ולא הלך עוד.

75. הדרת קודש להגאון מנינוב דף ג. בשם השמועה, הובאו דבריו בשדה חמד הנ"ל.

שמות יג בשלח

תצא

פירושי החיד"א

שכינה תדיר, ואיך היה כל כך זמן בטומאה, אף שהיו הפסקות משמשות: ונראה לקיים תירוצי אמרי נועם הנזכרים, דהתירוץ הראשון שריר וקיים, דאין טומאה בתלמידי חכמים וצדיקים, וכמו שאמר אליהו הנביא ז"ל, וגם יוסף הצדיק לא נופל הוא חס ושלום. ומנהג ישראל שהכהנים הולכין להשתטח על קברות הצדיקים, תורה היא. והא דדרשינן דמת מותר במחנה לוי, מדכתיב זיקח משה את עצמות יוסף עמו, לאו למימרא דיוסף היה מטמא כשאר מתים חס ושלום. רק כונתם דכתיב 'עמו', כלומר במחיצתו, ללמד דמת דעלמא מותר במחנה לוי, אף דלא שייך ביוסף.

וכי האי גוונא אשכחן לרז"ל דדרשי כיוצא בזה, וכמו שכתב בספר בירך יצחק ריש פרשת מקץ, על מה שכתוב (בראשית מא, ג) 'בטרם תבא שנת הרעב', דדרשו מיניה (תענית יא, א) דאסור לשמש בשני רעבון. אף דלא שייך ביוסף, דהוא היה מותר דעדיין לא קיים פריה ורביה, דלא היה לו בת, אלא דהכתוב אתא להשמיענו לעלמא. והביא ראיות לזה, עיי"ש.

ואף אנו נאמר במאי דקמן, דדרשא זו למתים דעלמא, ויוסף הצדיק אינו מטמא חס ושלום. ועל כן משה רבינו אף דהוא היה טהור וקדוש תדיר, לא חש לטעון טעון עצמות יוסף, כי אינם מטמאים. ואפשר דיוסף עצמו רמזה, באומר 'זה עליותם את עצמותי מזה אתכם', ולא תחושו לטומאה כלל, וזהו 'אתכם' בכלל, שכולם אף הטהורים החלו מעלין עצמותיו. ובזה אפשר לפרש שיעור הכתוב, זיקח משה את עצמות יוסף עמו, וכי תימא איך משה על כתף ישא ארון של

מתים, וחלף הלך האי שינויא דמשני בספר אמרי נועם. גם קשה על המנהג הנזכר, ואין עתה ספר בתי כהונה בידי, לראות אם העיר מכח האי סוגיא.

גם התירוץ השני דמשה רבינו לא לקחם וכו', הרואה יראה דמסוגייה סוף פרק קמא דסוטה (יג, ב) גבי מי לנו גדול מיוסף וכו'. ומפירוש רש"י (שם ד"ה 'הכתיב') מוכח, דתדיר משה נתעסק ביוסף, וכל ימי חייו לא נתעסק בו אחר, עיי"ש.

וראיתי להרב פנים מאירות בחיבורו על התורה הנדפס מחדש פרשת חקת וזה שמו כתנות אור, שכתב בביאור מאמרם ז"ל (כמדבר רבה פרשה י"ט אות ד') ששאל משה רבינו, אם נטמא במה טהרתו, ולא השיבו, ונתכרכמו פניו. כיון שהגיע לפרשת פרה וכו'.

ופירש הרב ז"ל, דמשה היה טמא מת, שנשא ארון יוסף על כתפו. ובשבעת ימי המילואים שמש בכהונה, אף דלא נאמרה פרשת פרה, דח' פרשיות נאמרו בו כיום, וחדא פרשת פרה. משום דלא היה כהן אלא הוא, וקיימא לן (פסחים עט, א) דאם הצבור טהורים והכהנים טמאים, נעשה בטומאה. אבל לאחר זה, דהיו אהרן ובניו כהנים והיו טהורים, לא הותר למשה לשמש. ולזה נתכרכמו פניו, דכל ארבעים שנה היה משמש כמו שאמרו בזבחים דף ק"ב (ע"א), וסבר דנדחה. וכשאמר לו פרשת פרה, נח דעתיה, עכ"ד.

ולא נחה דעתי הקצרה בדבריו, לומר דמשה בשבעת ימי המילואים שמש בטומאה. וגם דבכל מסע היה נטמא, והיה ז' ימים טמא בחנייתם, ונטהר באפר פרה. וזה דבר זר על אדון הנביאים, שיטמא עצמו כל כך פעמים בכל מסע. ועוד דלא זזה ממנו

ילקוט

משלי ח, לה-לו; ט, א-ד

שמעוני

ריג

חד, מן ובנחה יאמר עד סופיה דספרא חד הרי שבעה, טבחה טבחה אלו העונשים, מסכה יינה אלו קלים וחמורים וגזרות שוות, אף ערכה שלחנה אלו הערכין, שלחנה נערוותיה תקרא אלו ישראל, אחר כל השבח הזה מי פתי יסור הנה הניחו דעתו של הקב"ה ואמרו לעגל (שמות לב ז) אלה אלהיך ישראל, בשביל כן (תהלים פב ז) אכן כאדם תמותון. ר' אבא בר כהנא פתר קריא באהל מועד, חכמות בנתה ביתה זה בצלאל (שמות לא ג) ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה, חצבה עמודיה שבעה אלו שבעת ימי המלואים, טבחה טבחה אלו הקרבנות, מסכה יינה אלו הנסכים, אף ערכה שלחנה זה סדור לחם הפנים, שלחה נערוותיה תקרא זה משה שנא' (ויקרא ט א) ויהי ביום השמיני.

י"א על שבעה עמודים העולם עומד שנאמר חצבה עמודיה שבעה וכו' (כתוב כהלים בפסוק לרוקע הארץ במזמור קל"ג).

ד"א (מדרש) חכמות בנתה ביתה זו תורה שבנתה כל העולם בחכמתה, חצבה עמודיה שבעה שנתחצבה משבעה ריקיעים וניתנה לבני אדם. ד"א אמר הקב"ה אם זכה ולמד חשוב לפני כאלו העמיד כל העולם כלו, חצבה עמודיה שבעה אלו שבע ארצות (עי' בויק"ר סוף פ' בחדש השביעי), אם זכה נוטל אותו ואם לאו הוא מתחלק לשבע ארצות, טבחה טבחה זו אסתר המלכה שבשעה שהגיע צער לישראל התקינה סעודה לאחשורוש ולהמן הרשע ושכרתו יין ביותר וכסבור היה המן בעצמו שחלקה לו כבוד והוא לא ידע שפרשה היא לו מצודה שמתוך ששכרה אותה יין קנתה לה אומתה לעולם, אף ערכה שלחנה בעולם הזה ובעולם הבא, אי זה זה שם טוב שקנתה שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם, א"ר אלעזר אף יום הכפורים לא יבטל לעולם שנאמר (ויקרא טו לד) והיתה זאת לכם לחקת עולם.

דבר אחר זו התורה שעורכת שולחן למי שמתעסק בה בעולם הזה ובעולם הבא. ד"א מעשה היה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים ור' יהושע הגרסי היה תלמידו ומשמשו, ערב יום הכפורים נפטר ממנו והלך לביתו, בא אליהו ז"ל ועמד על פתח ביתו אמר ליה שלום עליך רבי אמר ליה שלום עליך רבי ומרי, אמר ליה כלום אתה צריך אמר לו ומי אתה, אמר ליה כהן אני ובאתי להגיד לך

ע"כ) שאלו תלמידיו את רבי פרידא במה הארכת ימים, אמר להם לא ברכתי לפני כהן, למימרא דמעליותא היא והא אמר רבה בר בר חייא א"ר יוחנן כל תלמיד חכם שמברך לפניו כהן עם הארץ אפי' כהן גדול אותו תלמיד חכם חייב מיתה שנאמר [ח, לו] כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משנאי, כי קאמר איהו נמי בשוין. [ח, לו] כל משנאי אהבו מות. (שבת קיד ע"א) א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל תלמיד חכם שיש לו רכב (שומן וחלב) על בגדו חייב מיתה, אל תקרי משנאי אלא משנאי, רבינא אמר רבד ממש שנאמר (משלי ז טז) מרבדים רבדתי ערשי, ולא פליגי הא בגלימא הא בלבושא, ריש לקיש אמר רק בפני רבו חייב מיתה אל תקרי משנאי אלא משנאי.

[ט, א-ג] חכמות בנתה ביתה. זו מדותיו של הקב"ה שברא את כל העולם כלו בחכמתו. חצבה עמודיה שבעה, אלו שבעת ימי בראשית, [ט, ב] טבחה טבחה מסכה יינה, אלו ימים ונהרות וכל צרכי העולם, [ט, ג] שלחה נערוותיה תקרא, אלו אדם וחיה.

על גפי מרומי קרת. (סנהדרין לח ע"א) רבא רמי כתיב על גפי וכתיב על כסא, בתחלה על גפי ולבסוף על כסא.

[ט, ד] מי פתי יסור הנה חסר לב. אמרה לו זו חוה שנאמר (משלי ו לב) נואף אשה חסר לב.

תתקמד. רבי יונה בשם ר' ירמיה בר אבא (ויק"ר) פתר קריא בגוג לעתיד, בנתה ביתה זה בית המקדש שנאמר (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית, חצבה עמודיה שבעה אלו שבע שני גוג, ר' יונה בשם ר' אבא בר כהנא כל אותם שבע שנים מסיקין ידותיהם של חרבות ושל רמחים ושל סכינים, הדא הוא דכתיב (יחזקאל לט ט) ויצאו וגו', ואותן שבע שנים יהיו פרוטגמיא (סעודה ראשונה של נשואין) של צדיקים לעתיד לבא, מתלא אמר דאכיל פרוטגמיא אכיל משתיתא (יתר הסעודות). טבחה טבחה שנאמר (יחזקאל לט יח) בשר גבורים תאכלו. מסכה יינה (שם כ) ודם נשיאי הארץ תשתו. אף ערכה שלחנה (שם יז) ושבעתם על שלחני סוס ורכב. שלחה נערוותיה תקרא זה יחזקאל (שם יז) בן אדם כה אמר ה' אלהים אמור לצפור כל כנף וכל חית השדה. בר קפרא פתר קריא בתורה, בנתה ביתה זו תורה שנאמר (משלי ח כב) ה' קנני ראשית דרכו, חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה, ולא חמשה הם, בר קפרא עביד מרישיה דוידבר עד ויהי בנסוע הארון חד, מן ויהי בנסוע הארון עד ובנחה יאמר

בנשרבי עקיבא מת בבית האסורים, מיד הלכו שניהם לבית האסורין ומצאו פתח שער בית האסורין פתוח ושר בית הסוהר היה ישן וכל האסורים היו ישנים והשכיבו את ר' עקיבא על המטה ויצאו, מיד נטפל אליהו ז"ל ונטלו על כתפיו, וכשראה רבי יהושע כך א"ל לאליהו ז"ל רבי והלא אמש אמרת לי שכהן היית וכהן אסור לטמא במת, אמר לו דייך ר' יהושע בני חס ושלום שאין טומאה בתלמידי חכמים ואף בתלמידיהם, והיו מוליכים אותו כל הלילה עד שהגיעו לאנטיפרס של קוצרין, כיון שהגיעו לשם עלו שלש מעלות וירדו שלש מעלות ונפתח המערה לפנייהם וראו שם כסא וספסל ושלחן ומנורה, והשכיבו את ר' עקיבא על המטה ויצאו, וכיון שיצאו נסתמה המערה ודלקה הנר על מנורה, וכשראה אליהו כך פתח ואמר אשריכם צדיקים ואשריכם עמלי תורה ואשריכם יראי אלהים שגנוז וטמון לכם ומשומר לכם מקום בגן עדן לעתיד לבא, אשריך רבי עקיבא שנמצא לך מלון ערב בשעת מיתתך, לכך נאמר אף ערכה שלחנה.

א"ר ירמיה בוא וראה כמה גדול כבוד התורה שלא דיין לחכמים שהיא עורכת שלחן לפנייהם אלא שהיא מוספת להם חכמה על חכמתם, הה"ד תן לחכם ויחכם עוד, שמתוך שעוסק בדברי תורה היא מוספת לו יראת ה', שנאמר תחלת חכמה יראת ה'. ודעת קדושים בינה, אלו בעלי גמרא שבשעה שיושבים ומבינים כל דבר ודבר הם דומים למלאכים שנקראו קדושים, שנאמר (תהלים טז ג) לקדושים אשר בארץ המה וגו'.

[ט, ה] לכו לחמו בלחמי. (ברכות נו ע"א) הרואה יין בחלום, יש שותה וטוב לו ויש שותה ורע לו, לתלמיד חכם לעולם טוב לו שנאמר ושחו ביין מסכתי. כל מיני משקים יפין לחלום חוץ מן היין, יש שותה ורע לו שנאמר (משלי לא ו) תנו שכר לאובד, יש שותה וטוב לו (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש.

(איכה רבתי) רבי ירמיה פתח [ט, ז] יוסר לך לוקח לו קלון, א"ר כל המעמיד תלמיד רשע סופו להתבזות ממנו. ומה טעם יוסר לך לוקח לו קלון, היא דעתיה דר' יצחק דא"ר יצחק כל המעמיד תלמיד רשע בארץ ישראל כאלו מעמיד לסטים בחוצה לארץ, וכל המעמיד תלמיד בחוצה לארץ מעמיד לו עבד. ד"א יוסר לך זה ירמיה, לך זה דורו שהיו ליצינים, לוקח לו קלון שהיו מקללין אותו שנאמר (ירמיה טו י) לא נשית

ולא נשו בי כלו מקללוני, ומוכיח לרשע מומו שהיה מוכיח לישראל ואומר להם איכה. [ט, ח] אל תוכח לך פן ישנאך. (יבמות סה ע"ב) א"ר אליעזר משום ר' יהודה בן שמוע כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה לאדם שלא לומר דבר שאינו נשמע שנאמר אל תוכח לך פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך.

[ט, ט] תן לחכם ויחכם עוד. (ב"ר פ' ג) מדבר בנח שאמר לו הקב"ה (בראשית ז ב) מכל הבהמה הטהורה, כשיצא קרב מן הטהורים, אמר למה רבה הקב"ה בטהורים אלא כדי שאקריב ממנה. ד"א תן לחכם זה בצלאל שאמר לו משה לעשות ארון תחלה והוא עשה המשכן תחלה להשרות בו הארון וכו' (כתוב בשמואל ברמז צ"ח). [ט, יב] אם חכמת חכמת לך. (מדרש ר' אליעזר) היה דורש אם חכמת בתורה כאלו אתה משמחו להקב"ה שנתן לך התורה, ולצת לבדך תשא, ולא לאחרים.

[ט, יג] יגית אשת כסילות הומיה. מה הכסיל מתגאה [והומיה בסכלותו] ואינו יודע מה יהיה בסופו כך אשה זונה [מתגאה] ואינה יודעת מה יהיה בסוף זנותה. ד"א אשת כסילות זו חוה ששמעה לנחש ועברה על צויו של הקב"ה, ולא עוד אלא שהחטיאה לאדם הראשון, מה כתיב אחריו וישבה לפתח ביתה לקרוא לעוברי דרך המישרים ארחותם, מלמד שנתנה תשובה לדורות ואומרת אשרי מי שמישר ארחותיו ואינו חוטא כשם שחטאתי ואוי לו למי שאינו מיישר ארחותיו ונתחייב כמו שנתחייבתי, שנאמר מי פתי יסור הנה, וכל מי שחסר דעה ילמוד ממני שגנבתי דעתו של הקב"ה ודעתו של אדם הראשון ומצאתי מתוק לשעה ואחר כך היתה מרה שנאמר מים גנובים ימתקו. ואחריתה מרה, שנאמר ולא ידע כי רפאים שם. אפילו אדם חוטא ובא על אשת איש מוצא החטא מתוק לשעה ואינו יודע שאחריתה מרה.

[ט, יז] מים גנובים ימתקו וגו'. (סנהדרין עה ע"א) א"ר יצחק מיום שחרב בית המקדש ניטל טעם ביאה ונתן לעוברי עבירה שנאמר מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם.

[י, א] בן חכם ישמח אב. (תנחומא) זה יצחק שנאמר (בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ובן כסיל תוגת אמו, זה ישמעאל, יש בנים שנתגנו באביהם זה יאשיהו שנתגנה באמון שנאמר (דה"ב לג כג) כי הוא אמון הרבה אשמה,

זית רענן

כב לאו דוקא אלא נהרג, עיין בב"מ דף קי"ד.

עין משפט
גזר מצוה

בז אמי פ"ו מהל' קרבן
פסח הלכה ב סמג
ענין רבי:
בב ב ג מ"י פסח ד מהל'
אלה הלכה ט סמג
ענין דרמנן ד טושי"ע א"ה
ס"י לא טעף ה טושי"ע י"ד
ס"י שפ טעף א ו"י שפ
טעף א:
בש ד מ"י פ"ו מהלכות
סוכה הלכה ג סמג
ענין מנ טושי"ע א"ה ס"י
תמנ טעף ה:
פ ה ה מ"י טע טושי"ע טע
טעף א:
פא ז טור ו"י טע:
פז ז מ"י פ"ו מהל'
הפלה סמג ענין יט
טושי"ע א"ה ס"י קו טעף
ח טור א"ה ס"י לא:
פז ח מ"י פ"ו מהלכות
הפליגן הלכה יג סמג
ענין כז טושי"ע א"ה סמג
לא טעף א:

רבינו הגאון

ר' יהודה אומר מישאל
ואלצפן היו ששואו נדב
ואביהוא ר' יצחק אומר
אם נושאי ארוננו של יוסף
היו יכולין היו ליטור אה"ה
מישאל ואלצפן היו יכולין
היו ליטור אלא קוברי בת
מצוה היו ואל יחל שמו
שלהן להיות ערב פסח
שנא' ולא יכלו לעשות
הפסח ביום ההוא מכלל
המתעסק במצוה פטור מן
המצוה האחרת. וישענין
צריכא זו הו' דאי
אשמעינן גבי פסח כו':
אמר רב זבדא חייב בסוכה ולא
דמי למצטער דהוא פטור
מן הסוכה. ת"ר חתן וכל
העושבין וכל בני חופה
פטורין מן התפילין בחורה
מצות האמורות בחורה
וחייבין בקריאת שמע

בה: הישן תחת המטה

מישאל ואלצפן היו. ואל"ת ולמאן דלמנן פרק ד' מיתות
(מסדרין דף ק"ג) דשריפה ממנן הואי שנשרפו גופיהון
וקן נמי דריש בתורת כהנים^ט אקרא דומחלל אש אותם אמאי נעמאו
וי"ל דשמנן שלגן היתה קיימת כאליו נשרפו על גבי קטנאל כדלמנן

**ר"ע אומר מישאל ואלצפן היו שהיו עוסקין
בנדב ואביהוא ר' יצחק אומר אם נושאי
ארוננו של יוסף היו כבר היו יכולין ליטור
אם מישאל ואלצפן היו יכולין ליטור
אלא עוסקין במת מצוה היו שחל שביעי
שלהן להיות בערב פסח שנאמר ו**

ולא יתכן כדמוכח הכא שהיה צערב
הפסח והמשכן הוקם צלמד צניסן
ואפילו לר"ע לא יתכן לפי הספרים
דגרסינן צפסחים צ"פ האשה (דף ט'
רב סבר לה כר"ע דלמנן מישאל
ואלצפן היו שחל שביעי שלהן להיות
צערב הפסח ומיהו אותה גירסא ליתא

אלא ר' יצחק גרס התם ונראה לפרש
פרשת טמאים לשרץ ונצלה וזו וזה
ונדה לפי שהולכו לזכר על עומתת
מקדש וקדשו: **משום דלא טשא**
זמן חיובא. ואין להקשות מהא
דדרשנן צריס טבול יום (מצמיס

דף ק. וטס) דהולך לשטוט אס פסחו
מנומנא למנ מנוה מולאחמו אפי'
לאחר חלות דמת מנוה שאני והא
דדייק הכא מצרימא דקמני למת
מנוה נעמאו לא מת מנוה ממנן אלא

כלומר לקרובים כדפריש צקונטרס
ולאחר חלות הוא דליתו ממנא
כדקמני התם אמרת לא יטמא אצל
קודם חלות יטמא כדקאמרין התם
ציוסק הכהן שמתה אשתו צערב
הפסח ומנוה אחיו הכהנים וטמאוהו
בעל כרחו אצל קשה (לרצה^ט) דלמנן

התם אדיי ואדי לאחר חלות כאן
קודם ששחטו וזרקו עליו כאן לאחר
ששחטו וזרקו עליו אלמא ממנא
לקרובים אפי' היכא דמטא זמן
חיוצא (ג) זמן הפסח מאחר שלא שחטו
וזרקו עליו ואין לומר דיא גופא

ילפינן מתמן דפטור מק"ש דללמנא
שאי ק"ש דלית ציה כרת כדקאמר
הכא ולא אחי מיניה פסח דליכא
כרת ומטא זמן חיוצא: **אין שמוה**
א"א בחופה. משמע מנאן דלס
יאל חתן מחופתו אפי' כלתו עמו
והולכים לאכול צינת אחר דאין

מזבכין שהשמתה צמעותו ולא זכרת
חופה וצפ"ק דכחותה (דף ט'
חתיס צינת חתיס משמע דוקא צמקוס חופה דלוא צינת חתיס
ומיהו אין ראהי משם דללמנא לאפוקי מדריש יהודה קא אחי דלמנן
אף צינת האירוסין מזבכין אותה ונריך לדקדק מה היא חופה דאי
צמקוס שזכרו תחלה זכרת נישואין קרי ליה חופה פעמים שאפי'
זרמוז העיר מזבכין אותה כשהעם מרוצין ואין יכולין ליכנס
צינת אלא מקוס עיקר שיצת חתן וכלה קרי ליה חופה ולא מקוס
העשוי לאקראי בעלמא ושם מזבכין זכרת חתיס כל שצעה:

וחייבין בק"ש. כדפריש צקונט' דמנוה כוונתה אינו אלא פסוק ראשון
ויכולין לישב דעתן שעה קטנה כדי לקרוא פסוק ראשון:
חתן

שאין לה אלא שלש דפנות וישב לשחק עם כלתו. תרת. שמי
הרגל קיימא לן כנועד קטן (דף ט'
שכרות וקלות ראש: וחייבין בקריאת שמע. דמנוה כוונתה אינו אלא פסוק ראשון:
משום

פרק שני סוכה

הכי גרסינן בצרימא צפירי ר"ע אומר מישאל ואלצפן היו שנטמאו
בנדב ואביהוא ר' יצחק אומר אם נושאי ארוננו של יוסף היו יכולין
היו ליטור ואם מישאל ואלצפן היו יכולין היו ליטור אלא מי היו
טמאי מת מנוה היו שחל שביעי שלהן להיות צערב פסח שנאמר ולא
יכלו וגו': **אם נושאי ארוננו של**
יוסף או מישאל ואלצפן היו יכולין
היו ליטור. שהרי צלמד צניסן
הוקם המשכן ושני לו שרף אלעזר
את הפרה^ט שיו על טמאי מת שזכה
לעשות פסחיהן צטורה כדלמנן
צממכת גיעין (דף ט. ס) שנתה פרשיות
נאמרו ציוס שהוקם המשכן ופרה
דלומה אמת מהן וצלמד צניסן הוקם
המשכן והוא ח' למלואיס כדקיימא

לן (שבת דף ט'
מראש חדש ועד הפסח היו יכולין ליטור
וקרא אמר ולא יכלו ונושאי ארוננו
של יוסף נמי כבר עברו עליהם
עשרה חדשים ויותר שלא נשאוהו
משחטו צהר חורב צרלש חדש סיון^ט
כדכתיב (שמות יט) ציוס הזה צלו
מדצר סניי ולא נסעו משם עד
עשרים צאיר של שנה הצאה דכתיב

ויהי צנה השנית צלדש השני צעריס
צלדש צנה הענן מעל וגו' ויסעו
מהר ה': שמואי בת מצוה. ללו מת
מנוה דווקא קאמר דאפי' ממיהן נמי
מת מנוה קרי להו דמנוה להתעסק
צהן כגון האמורים צפרשת כהניס
(ויקרא כ') * שזכה ממנא ט'
שביעי ש"הן. וטע"ג דתו לאורחא
לא אישתרו דקסדר אין שוחטין
וזרקין על טמא שרץ^ט. מכל מקוס
שמעינן מיהו דעוסק צמנוה פטור
מן המנוה שהרי נעמאו צממיהן
שצעה ימים לפני הפסח ואף על פי
שטומאה זו תעכב על ידס אכילת
פסחיהן אלמא מנוה קלה הצאה
לידן אינן כריך לדמותה מפני תמורה
העמידה לצל: ד"א טשא זמן חיובא.
כשנטמאו דעדין לא הגיע זמן אכילת
פסח: אב"ה. קרית שמע דמטא זמן
חיוב' צחול חופה והוא רחוי לכך
אימא ליחייב: אב"ה פסח דבכרת הוא
אימא א"א. יטמאו צמת כל שצעה
לפני הפסח: צריכא. למיכתב ציוס
ההוא לאשמעינן דנטמאו תוך שצעה
דעוסק צמנוה פטור מן המנוה:
מדאמר ליה רחמנא ליהוקא' בו.

דקאמר ליה רחמנא הנני לוקח ממך את מחמד עיינך צמגספ וגו' האנק
דוס מתים אצל לא תעשה לא תחאל עליה פארך חושב על רלשך
שלא כדרך שאר צלניס לפי שאני עושאי אותך אות מופת לישראל
שכך עמדין למנות ממיהן ואין איש מתחבל עליהם אלמא אצל אסור
צמפלין: והני טי"י ביום ראשון. דעיקר מררל מד יומא כדכתיב
ואחרימה כיוס מר: פשיטא. מלי שנה הא משאר מצות דאשמעינן
רב לעיל דלצל חייב כלל המנוה: צערא דמיי"א. שהסוכה מעשרתו
כגון תמה או צעה או סירחה צצריס שסיק צהן: טיביצי ל"ה
ליתובי דעתיה. חופה עליו ליישב דעתו למנוה: ליחידי. לשמות:
משום ייחוד. דסמס סוכה היו עושין צגומתיהן^ט ואין דרך ציהא
וינאה שם לצריס תמיד מפני הטורה ושמת ירד התמן לעשות
זרכיו וימיחד אחר עס הכלה: צער חתן. שהמקוס לר צמות

מנוה^ט סוכה ומנוה מישואין וכגון שגשג ערב הרגל אצל צמות
פצורין מן התפלה. דעלמא כוונה: זמן התפילין. משום דלמיתא
שכרות וקלות ראש: וחייבין בקריאת שמע. דמנוה כוונתה אינו אלא פסוק ראשון:
משום

תורה אור השלם
(א) ויהי אנשים אשר
היו טמאים לפניך אדם
ולא יכלו לעשות הפסח
ביום ההוא ויקרבו לפני
מישה ולפני אהרן ביום
ההוא: (בכזרי טו')
(ב) האנק דם מתים
אבל לא תעשה פארך
חבוש ילדך וילדך
תישים בקרדך ולא
תעשה על שפם ויתם
אנשים לא האבל:
(ויקרא טו')

הנהגות וצינונים
א' כתיב וחרמא
בסוכה אמינא כ"ש
דחרי זמן ג"י ראש"ש (בית
יצחק): צ' צריך להוסיף
שתי מצות מצות סוכה
וכו' או שציל שתיים
מצות סוכה וכו': (צ' ציל
ל' רבא) (גליון):

הנהגות הב"ה
(ב) ג"ס מהו דמיתא
האילו דאמר רבא
מלעשר: (ג) תוס' ד"ה
משום וכו' אפילו היכא
דמטא זמן חייב דפסח
כ"ל וימנע זמן הכי
נמקם:

הנהגות הב"ה
(ב) ג"ס מהו דמיתא
האילו דאמר רבא
מלעשר: (ג) תוס' ד"ה
משום וכו' אפילו היכא
דמטא זמן חייב דפסח
כ"ל וימנע זמן הכי
נמקם:

הנהגות הב"ה
(ב) ג"ס מהו דמיתא
האילו דאמר רבא
מלעשר: (ג) תוס' ד"ה
משום וכו' אפילו היכא
דמטא זמן חייב דפסח
כ"ל וימנע זמן הכי
נמקם:

הנהגות הב"ה
(ב) ג"ס מהו דמיתא
האילו דאמר רבא
מלעשר: (ג) תוס' ד"ה
משום וכו' אפילו היכא
דמטא זמן חייב דפסח
כ"ל וימנע זמן הכי
נמקם:

מסורת הש"ס
עם הוספות

פסחים ז' ג' (ב) צמקוס
ז' טו: כמותו ו: מ"ק
(ג) ספרי פ' נשא טו'
מד, (ד) שבת דף פ"ה:
(ה) סוכה ג'. עיי"ש,
(ו) פסחים ט"ט, (ז) ע"ז
דף ג' (ח) ברכות דף י"ג:
(ט) מבילתא דמילואים
ריש פ' שמיני הכ"ג,
ועיי"ש המ"א, ועיי"ש תוס'
מסדרין גב. ד"ה חתיא.

הנהגות הב"ה

הנהגות הב"ה
(ב) ג"ס מהו דמיתא
האילו דאמר רבא
מלעשר: (ג) תוס' ד"ה
משום וכו' אפילו היכא
דמטא זמן חייב דפסח
כ"ל וימנע זמן הכי
נמקם:

גליון הש"ס

גליון הש"ס
רש"י ד"ה שמואי בת
מממא בו. ענין טורי אמן
ר"ה טו דף ע"ג ד"ה חייב
הלס:

הנהגות הב"ה

הנהגות הב"ה
(ב) האנק דם מתים
אבל לא תעשה פארך
חבוש ילדך וילדך
תישים בקרדך ולא
תעשה על שפם ויתם
אנשים לא האבל:
(ויקרא טו')

הנהגות הב"ה

הנהגות הב"ה
(ב) האנק דם מתים
אבל לא תעשה פארך
חבוש ילדך וילדך
תישים בקרדך ולא
תעשה על שפם ויתם
אנשים לא האבל:
(ויקרא טו')

הנהגות הב"ה

הנהגות הב"ה
(ב) האנק דם מתים
אבל לא תעשה פארך
חבוש ילדך וילדך
תישים בקרדך ולא
תעשה על שפם ויתם
אנשים לא האבל:
(ויקרא טו')

הנהגות הב"ה

הנהגות הב"ה
(ב) האנק דם מתים
אבל לא תעשה פארך
חבוש ילדך וילדך
תישים בקרדך ולא
תעשה על שפם ויתם
אנשים לא האבל:
(ויקרא טו')

הנהגות הב"ה

הנהגות הב"ה
(ב) האנק דם מתים
אבל לא תעשה פארך
חבוש ילדך וילדך
תישים בקרדך ולא
תעשה על שפם ויתם
אנשים לא האבל:
(ויקרא טו')

הנהגות הב"ה

הנהגות הב"ה
(ב) האנק דם מתים
אבל לא תעשה פארך
חבוש ילדך וילדך
תישים בקרדך ולא
תעשה על שפם ויתם
אנשים לא האבל:
(ויקרא טו')

חידושי

יבמות פ"ד ז

הרמב"ן

רמ"ט

מטמא לה דברי כג אדם וחדא עניניהו נקיש והיא היא דכל שלא נשתנה גופה חזרה לקדמותה :

דף ס"א ע"א דא דאמר רבי שמעון בן יוחאי אין איכה עכ"מ קריון אדם קשיא והכתיב לולי ה' שיהיה לנו בקום ענינו אדם חירותו הא דרשינן ליה אדם ולא מלך והא דכתיב ואחן אדם תחתיו הכס דרשינן ניה בצרכות חן תיקרי אדם אלא אדום ולי נראה שאני הכס דמוכח כדכתיב וישראל באדם וכן נמו קשיא הא דאמרין במסכת סנהדרין (דף ל"ט) רבי מאיר אומר מניין שאפילו עכו"ם וטוסק צתורה כרי הוא ככהן גדול שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ככהני לויים וישראלים לא נאמר אלא אדם הא ליתא שאפילו עכו"ם ועוסק צתורה כרי הוא ככהן גדול ורש"י ז"ל פירש הכס דרבי מאיר פליג אדרבי שמעון ב"י וכן שמעתי שרמ"ם ז"ל היה אומר זו ששינו במשנתו (הלוות פי"ח) רש"י אומר מדורות העכו"ם טמאים מפני שהנשים קוצרים נפליהם והיא דלא כרבי שמעון והיה מוסף לומר שהלכה כרש"י משום דאמר רבי יוחנן כל מקום ששנה רש"י במשנתו הלכה כמותו וקשיא לי הא דאמרין בפרק המקבל (דף ק"י) רבי אבהו אשכחיה לאליה דרוב קאי בציות הקברות של עכו"ם אייל ולא

אחנן כג ומחר זונה מותרין משום שנאמר גם שיהיה אי קשיא תיפוק לי דקם ליה דדרבה מיניה לא קשיא דהא אמר רבא אחנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו ואיכא דפריש דמהכא נפקא ליה לרבא מדאיתריך קרא למיכתב שנים ולא ארבעה למטוטי אחנן כג ש"מ אחנן אסרה תורה ואפילו בא על חיובי מיתות ולאו מילתא היא משום דכיון דמיעוטא משניהם נפקא ליכא למידק שניהם ולא ארבעה אלא דוקא שניהם ולא יותר והו דריוקין הינך איכא למימר מיעוטא כי איתריך נמחר זונה איתריך אי נמי כי מיעט אחנן כג כגון שאמר נה הילך טלה ויתציל כלבתיך לעבדי או שפתחך לכבני וכדי האו גינא איתמר בתמורה (דף כ"ט) אלא הכי הא דרבא נפקא לן מדכתיב גבי אחנן חיעבה היא וגמר תועבה תועבה תחייבי כריתות ימיתות ב"ד למר שצטונן יש צבן אחנן :

דף ס"ב ע"א ור"א ב"י וכו' כמאן אונא הא דתינוא מאנה אהר עושב חלל ואי אהר עושב חלל מנדה כמאן כרנב"י פירש רבא אב"ד ז"ל דלרבנן הוי חלל מק"ו מהיבדי לאוין הוי חלל מהיבדי כריתות לכ"ש אלא דקשיא ליה הא דאמרין בקדושין (דף ע"ז) אין חללה אלא מאוסור כהונה דכהן הבא על אחרת זונה משוי לה חללה לא משוי לה ואיפשר דאליבא דרי אלעזר ב"י למיעוטא מאנה [ורבנן] ל"ג [כהן] דהא משקין ליה הכס מהללה דכתיבא גבי כהן גדול דמיתרא ידרשינן לה רבני לאשמעינן שאין חללה אלא מאוסור כהונה או דברי רבא ז"ל ואין קושיותו כלום עשיתי דכתיב דאין חללה אלא מאוסור כהונה דולד מיהא פסול הוא כדאמרין גבי עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל שהולד פוגם אע"פ שאין שם חללה עליה אלא צרה יש לדקדק לרבנן היכי הוה חלל מנדה מה נאלמנה שכן היא עלמה מתחללה תאמר צנדה שאינה מתחללה אלא כשרה היא נגמרי שברי קידושין תופסין בה ולרנב"י נמו ל"ג אלה נמשוטי נדה ובתורה כהנים קתני הכי אלה לא יקה ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין הלא דין הוא מה אם אלו שאין חייב על צאתן כרת זרעו מהן חלל נדה שהוא חייב על צאתה כרת איני דין שיהא זרעו ממנה חולין תיל את אלה לא יקה ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין וקשיא לפרוך מה נגדה שאינה מתחללה ואיכא למימר דרבנן אלה להפסוק הענין ואין חללה אלא מאוסור כהונה מהתם נפקא הינך ק"ו ליתא ולרי אלעזר ב"י אלה נמשוטי נדה סד"א תוין צין לחללה צין לחלל הוה יחללה דכתיב [גבי כהן גדול] מיתאר ופרשה שנאמרה ונשנית היא ולא נשנית אלא משום דבר שנחשד בה קמ"ל שאין הולד חלל וממילא אפריך ק"ו ודרשינן מהתם אין חללה אלא מאוסור כהונה והא דאוקומנא להך כריתות כר"א ב"י משום דנפקא ל"י חללה כמ"ל :

דף ס"ג ע"א ור"א ב"י וכו' כמאן אונא הא דתינוא מאנה אהר עושב חלל ואי אהר עושב חלל מנדה כמאן כרנב"י פירש רבא אב"ד ז"ל דלרבנן הוי חלל מק"ו מהיבדי לאוין הוי חלל מהיבדי כריתות לכ"ש אלא דקשיא ליה הא דאמרין בקדושין (דף ע"ז) אין חללה אלא מאוסור כהונה דכהן הבא על אחרת זונה משוי לה חללה לא משוי לה ואיפשר דאליבא דרי אלעזר ב"י למיעוטא מאנה [ורבנן] ל"ג [כהן] דהא משקין ליה הכס מהללה דכתיבא גבי כהן גדול דמיתרא ידרשינן לה רבני לאשמעינן שאין חללה אלא מאוסור כהונה או דברי רבא ז"ל ואין קושיותו כלום עשיתי דכתיב דאין חללה אלא מאוסור כהונה דולד מיהא פסול הוא כדאמרין גבי עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל שהולד פוגם אע"פ שאין שם חללה עליה אלא צרה יש לדקדק לרבנן היכי הוה חלל מנדה מה נאלמנה שכן היא עלמה מתחללה תאמר צנדה שאינה מתחללה אלא כשרה היא נגמרי שברי קידושין תופסין בה ולרנב"י נמו ל"ג אלה נמשוטי נדה ובתורה כהנים קתני הכי אלה לא יקה ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין הלא דין הוא מה אם אלו שאין חייב על צאתן כרת זרעו מהן חלל נדה שהוא חייב על צאתה כרת איני דין שיהא זרעו ממנה חולין תיל את אלה לא יקה ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין וקשיא לפרוך מה נגדה שאינה מתחללה ואיכא למימר דרבנן אלה להפסוק הענין ואין חללה אלא מאוסור כהונה מהתם נפקא הינך ק"ו ליתא ולרי אלעזר ב"י אלה נמשוטי נדה סד"א תוין צין לחללה צין לחלל הוה יחללה דכתיב [גבי כהן גדול] מיתאר ופרשה שנאמרה ונשנית היא ולא נשנית אלא משום דבר שנחשד בה קמ"ל שאין הולד חלל וממילא אפריך ק"ו ודרשינן מהתם אין חללה אלא מאוסור כהונה והא דאוקומנא להך כריתות כר"א ב"י משום דנפקא ל"י חללה כמ"ל :

דף ס"ד ע"א ור"א ב"י וכו' כמאן אונא הא דתינוא מאנה אהר עושב חלל ואי אהר עושב חלל מנדה כמאן כרנב"י פירש רבא אב"ד ז"ל דלרבנן הוי חלל מק"ו מהיבדי לאוין הוי חלל מהיבדי כריתות לכ"ש אלא דקשיא ליה הא דאמרין בקדושין (דף ע"ז) אין חללה אלא מאוסור כהונה דכהן הבא על אחרת זונה משוי לה חללה לא משוי לה ואיפשר דאליבא דרי אלעזר ב"י למיעוטא מאנה [ורבנן] ל"ג [כהן] דהא משקין ליה הכס מהללה דכתיבא גבי כהן גדול דמיתרא ידרשינן לה רבני לאשמעינן שאין חללה אלא מאוסור כהונה או דברי רבא ז"ל ואין קושיותו כלום עשיתי דכתיב דאין חללה אלא מאוסור כהונה דולד מיהא פסול הוא כדאמרין גבי עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל שהולד פוגם אע"פ שאין שם חללה עליה אלא צרה יש לדקדק לרבנן היכי הוה חלל מנדה מה נאלמנה שכן היא עלמה מתחללה תאמר צנדה שאינה מתחללה אלא כשרה היא נגמרי שברי קידושין תופסין בה ולרנב"י נמו ל"ג אלה נמשוטי נדה ובתורה כהנים קתני הכי אלה לא יקה ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין הלא דין הוא מה אם אלו שאין חייב על צאתן כרת זרעו מהן חלל נדה שהוא חייב על צאתה כרת איני דין שיהא זרעו ממנה חולין תיל את אלה לא יקה ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין וקשיא לפרוך מה נגדה שאינה מתחללה ואיכא למימר דרבנן אלה להפסוק הענין ואין חללה אלא מאוסור כהונה מהתם נפקא הינך ק"ו ליתא ולרי אלעזר ב"י אלה נמשוטי נדה סד"א תוין צין לחללה צין לחלל הוה יחללה דכתיב [גבי כהן גדול] מיתאר ופרשה שנאמרה ונשנית היא ולא נשנית אלא משום דבר שנחשד בה קמ"ל שאין הולד חלל וממילא אפריך ק"ו ודרשינן מהתם אין חללה אלא מאוסור כהונה והא דאוקומנא להך כריתות כר"א ב"י משום דנפקא ל"י חללה כמ"ל :

סד"א לילוף בחולה בחולה מהתם פירש"י ז"ל מאונס ומפחה דכתיב צהו נערה בחולה ולא מחזור דאונס ומפחה מאן דבר שמי דלא מפסד נה בחדרי ותו קשיא לרבי אלעזר ורבי שמעון דאמרי בחולה שלמה נערה דכתב רחמנא [באונס ומפחה] ל"ל אי לתטוטי בוגרת הא לא איתריך חי לנשנה הא לא מפקי לה רבנן כדאיתא במסכת כתובות (דף כ"ט) ובסנהדרין (דף נ"ו) לפיך פרתים ז"ל הא דאמרין לגמר בחולה בחולה [היינו] מכהן גדול דכיון דכתב רחמנא בצחול"י למעט את הבוגרת וכתב ביה כי אם בחולה מעמי יקה אשה סד"א ליגמר מהתם קמ"ל וכהכי ניחא ליה מאי דאקשינן נערה דכתב רחמנא גבי אונס ומפחה ל"ל משום דאי לא כתב רחמנא התם נערה הוה אמינא לילוף מכהן גדול דכתיב ציה בחולה ונפקא לן מצחוליה דאפילו בוגרת כשרה קמ"ל :

דף ס"ה ע"א ור"א ב"י וכו' כמאן אונא הא דתינוא מאנה אהר עושב חלל ואי אהר עושב חלל מנדה כמאן כרנב"י פירש רבא אב"ד ז"ל דלרבנן הוי חלל מק"ו מהיבדי לאוין הוי חלל מהיבדי כריתות לכ"ש אלא דקשיא ליה הא דאמרין בקדושין (דף ע"ז) אין חללה אלא מאוסור כהונה דכהן הבא על אחרת זונה משוי לה חללה לא משוי לה ואיפשר דאליבא דרי אלעזר ב"י למיעוטא מאנה [ורבנן] ל"ג [כהן] דהא משקין ליה הכס מהללה דכתיבא גבי כהן גדול דמיתרא ידרשינן לה רבני לאשמעינן שאין חללה אלא מאוסור כהונה או דברי רבא ז"ל ואין קושיותו כלום עשיתי דכתיב דאין חללה אלא מאוסור כהונה דולד מיהא פסול הוא כדאמרין גבי עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל שהולד פוגם אע"פ שאין שם חללה עליה אלא צרה יש לדקדק לרבנן היכי הוה חלל מנדה מה נאלמנה שכן היא עלמה מתחללה תאמר צנדה שאינה מתחללה אלא כשרה היא נגמרי שברי קידושין תופסין בה ולרנב"י נמו ל"ג אלה נמשוטי נדה ובתורה כהנים קתני הכי אלה לא יקה ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין הלא דין הוא מה אם אלו שאין חייב על צאתן כרת זרעו מהן חלל נדה שהוא חייב על צאתה כרת איני דין שיהא זרעו ממנה חולין תיל את אלה לא יקה ולא יחלל אין זרעו מן הנדה חולין וקשיא לפרוך מה נגדה שאינה מתחללה ואיכא למימר דרבנן אלה להפסוק הענין ואין חללה אלא מאוסור כהונה מהתם נפקא הינך ק"ו ליתא ולרי אלעזר ב"י אלה נמשוטי נדה סד"א תוין צין לחללה צין לחלל הוה יחללה דכתיב [גבי כהן גדול] מיתאר ופרשה שנאמרה ונשנית היא ולא נשנית אלא משום דבר שנחשד בה קמ"ל שאין הולד חלל וממילא אפריך ק"ו ודרשינן מהתם אין חללה אלא מאוסור כהונה והא דאוקומנא להך כריתות כר"א ב"י משום דנפקא ל"י חללה כמ"ל :

להיות הדבר ביום ההוא זמן הקרבן, נסתלק אהרן למחנה השכינה, והם לא היו רשאים לכנוס למחנה שכינה, לא אמרו רק אליו היינו למשה לבדו, כי למחנה לוייה רשאים לכנוס.

וידבר כו' בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר ויעשו בני ישראל את הפסח וכו'. דקדק הרב הק' באור החיים למה הקדים כלל הזמן לפרט ועי"ז הוצרך להפסיק בתיבות לצאתם מארץ מצרים, משא"כ אילו הקדים הפרט להכלל. גם מה הוא הוספת הוא"ו ויעשו בהתחלת הדבור עיי"ש בדברי קדשו. עוד אני מדבר מהו הלאמר, ולא אמר דבר אל בני ישראל. והנראה דהנה אמרו רז"ל במסכת ר"ה [ב:] וליציאת מצרים מנא לן דמניסן מנינן וגו' עיי"ש. והנה נראה דממקומו הוא מוכרע, ושיעור הכתוב לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר, ר"ל שאמירת יציאת מצרים מנין השנים ימנו מחודש הראשון, אם כן הוא ציווי, ואחר כך ויעשו בוא"ו כי היא ציווי הנוספת, ציווי אחר ציווי.

אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע וכו'.
הקדוש בעל אור החיים דקדק מה זה
שאמרו למה נגרע כלשון מתמיה הלא הם כמו
פיהם אמרו על מה ולמה להיותם טמאים,
עיי"ש בדברי קדשו תירוציו היקרים. ונ"ל
הקטן עוד בהעיר עוד, למה אמרו לנפש אדם
ולא סגי בנפש בלבד, וגם הקדוש הנ"ל דקדק
זה עיי"ש. והנראה דעיקר תואר אדם הוא
להצדיק אתם קרויין אדם [יבמות סא.]
בגימטריא מ"ה כמספר השם הקדוש. והנה
אמרו רז"ל משמת רבי בטלה כהונה עיי"ש
בתוספות כתובות [קג: ד"ה אותן] וביבמות [סא.]
ד"ה ממגע] דהצדיקים אין מטמאין, הגם שיש
דיעות בזה שם בתוספות עכ"ז יש סמך לזה
מירושלמי [ברכות פ"ג ה"א] כשמת רבי הוה

בהנהגת הצדיקים עם תלמידיהם, פעם בסבר פנים יפות ופעם בהיפך, כי הוא לפי הזמן והכל לטובת ישראל.

ויאמר אליהם משה עמדו וכו'. לכאורה תיבת אליהם מיותר לגמרי, אך הוא זהו בבנות צלפחד לא השיב להם דבר עד שהקריב את משפטן, ולהם לא השיב כלום, ובכאן השיב עמדו ואשמעה וכו', כי קיים בעצמו מה שאמרו רז"ל אל תרבה שיחה וכו' [אבות פ"א ה'] בדבר שאינו מן ההכרח לא השיבן. וז"ש בכאן ויאמר אליהם דייק עמדו וכו', כי בכאן אין איסור אל תרבה משא"כ בבנות צלפחד.

ויאמרו האנשים ההמה אליו. האנשים ההמה מיותר, גם תיבת אליו בלשון יחיד והלא נאמר שקרבו לפני משה ואהרן, אליהם מיבעיא ליה. ויש לפרש דמשמיענו צדקתם להיות שהיו האנשים ההמה שלא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, אבל כלילה נטהרו, כי נטמאו בח' למילואים בהתעסקם בנדב ואביהוא [סוכה כה:], ע"כ הגם שעמדו לפני אהרן, ייחדו הדבור למשה בכדי שאהרן לא יזכור בצערו.

או ירצה, באומרם אליו. שכאו בטענה אל משה דייקא, שהוא היה הגורם להם שצוום שאו את אחיכם [ויקרא י ד], בכך עליו מוטל לתקנם.

ונ"ל עוד, האנשים ההמה. הגם שהיו טמאים ואיך ערבו אל לבם לגשת לפני משה, עכ"ז לא שלחו משולחם רק הם בעצמם נתקרבו אליו, כי לא רצו לסמוך על השליח מגודל חביבות המצוה עליהם.

וירצה עוד, להיות הדבר ביום ההוא, הגם שהם קרבו לפני משה ואהרן, אך

טמאים מחמת דבר אחר כגון זב ומצורע ושרץ ונבילה, הגם שלא ביארת לנו הדין, עכ"ז יש לנו לדון מעצמינו מדין כל הקדשים שאסור להקריבם בטומאה, הגם שאין ראייה משאר קדשי יחיד שאפשר להקריבם לאחר זמן, עכ"ז עבירה גוררת עבירה כיון שלא נשמרנו מטומאה, וגם זב ומצורע הם היסבו את כל אלה בחטאם ועבירתם גוררת עבירה ביטול הקרבן במועדו, משא"כ אנחנו טמאים לנפש אדם, ומצות גמילות חסד עשינו, ולמה נגרע וכו', ואין ללמוד משאר קדשי יחיד, כי הוא דוקא קרב במועדו משא"כ שאר קדשי יחיד.

אחשבה לדעת, בהעלתך את הנרת חסר ו', ואחר כך יאירו שבעת הנרות מלא ו'. והנראה עפ"י כוונת האר"י ז"ל, מנורה הוא סוד רחל והז' נרות הם סוד ה' גבורות הנכללים ביסודה ובמלכותה והז' אורות הניתלים בנרות הם סוד הה' חסדים שבדכורא הנכללים ביסודו ובמלכותו וניתנין לרחל למתק גבורותיה שהוא סוד הנרות. על כן אמר תחלה בהעלתך את הנרת הם הגבורות דנוק', ועדיין חסרים ו' הדכורא, תעשה באופן שיאירו סוד אור החסדים דדכורא, וימשך הוא"ו לנרות סוד הדכורא ויהיו נרות מלא ו', והבן. ובזה תבין ג"כ אל מול פני המנורה מלא ו', וכן אח"כ ויעש וכו' פני המנורה העלה וכו', ואח"כ וזה מעשה המנרה וכו' כן עשה את המנרה חסרים ו', וניחא שפיר, כי בעשיית המנורה היא עדיין חסירה ו' הדכורא, אבל ע"י הדלקת ותליית האור בה נתמלאת בברכת הדכורא.

ובזה ג"כ תבין למה אמר בכאן מעשה המנורה, אך עפ"י האמור יונח כיון שהזכיר מצות הדלקתה להמשיך החסדים, אמר כי מעשה המנרה קודם הדלקתה הוא סוד הגבורה, מקשה זהב סוד קישוי הגבורות

מכרזי אין כהונה היום, וכן במדרש שוחר טוב [משלי פ"ט ג'] שאליהו ז"ל נתעסק בקבורת ר' עקיבא ואמר לתלמידיו שהצדיקים אינן מטמאין, וכן נוהגין בארעא קדישא עד היום שהכהנים הולכים על קברי הקדושים. והנה לפי"ז אותן האנשים היו נושאי ארונו של יוסף לחד מאן דאמר או שטימאו את עצמם לנדב ואביהוא קדושי עליונין לחד מאן דאמר שהיו מישאל ואלצפן [סוכה כה:], וחשבו בקל וחומר הלא טומאת הכהנים הוא בלאו, ונדחה אצל הצדיקים, והכהנים קדושה יתירה נוהגת בהם מכל שכן שלא יטמאו את האדם להיות נדחה מקרבן פסח. וז"ש אנחנו טמאים (רק) לנפש אדם (דקדושה שלא שלטה בכשרם זוהמת הנחש ואין בהם טומאה א"כ) למה נגרע כו', נ"ל. ואחשבה באפשר משום הכי לא נאמר להם שום תשובה רק לישראל בכלל, והאמת הם עשו את הפסח במועדו. והנה בבנות צלפחד נאמר להם תשובה משא"כ בכאן אי אפשר לבאר זה כי כל אחד יאמר כן, והבן כי **עמוק הוא.**

או יאמר, למה נגרע. דהנה יש לדקדק עוד למה לא ציוה י"י דין הטמא בקרבן פסח כמו שביאר במצרים דין הערל ובן הנכר ועבד. והנראה דהנה הבחירה חפשית, והש"י היה רוצה ליתן להם התורה שיהיו חירות ממ"ה אני אמרתי אלקים אתם [ע"ז ה.] ואם כן לא הי' טמא לנפש, אך אחר מעשה העגל שב הדבר לקדמותו. ובזה ידוקדק אומרו ויהי אנשים (במקום ויהיו), אך ויהי הוא לשון צער כנודע, וי היה אשר היו אנשים טמאים לנפש אדם והוצרך להתחדש הלכה (ועל כן חסר וא"ו אות חיים כנודע, והעד על זה אות הוא"ו שניתן לקין לבלתי הכות וכו'). וכיון שלא ביאר משה דין הטמא במצרים, באו בטענה, אנחנו טמאים לנפש אדם, כי אלולי היינו

שאלות ותשובות סימן ס"ב מנחת אלעזר נג

היינו הדיינים שהונה תחת דגלו וכפופים לדברנו וצ"ב יולאים ציד רמ"א (יר"ד סי' רמ"ה קכ"י כ"ג) דאין לדפוס ולהורות אר"ה ולנהוג סדרה באחר"י דחצ"י כו"ט ע"ס זעם ונהר"ק ונהר"ד וכן ע"ס זעם חר"צ ע"ס דו"ק שהוחזק לרצ בהעיר אפי' החזיק בעלמו בחי' סדרה אין להורידו מגדולתו אעפ"י שזא לעס אחר גדול ונוכו. אולם כראה דכ"ז צר"ב העיר. אבל צדין טעפ"י הלכה לריבין צ"ד על שלשה היינו הרצ אצ"ד וסני הדיינים ואין עי"ן לומר דיהי אסור לקבל הדיין החדש שלא יוכל להיות צ"ד על שלשה (עכ"פ צעת הלורד) ונוונים מהקהל אונגס הא תינח כשה"י תוצע הדיין הזקן צעה קשיטו עמו הדיין החדש צודאי ה"י נדחה עננתו עי"ן שהקהל רוליס קיה"י להס צ"ד ע"ג כ"ל אולם כ"ן אחרצא זאו צתמצלות. לחמור חתירות. שלא יקצ צדין רק הדיין החדש לצדו. ה"י צודאי הסגת גצול וקישח חיותו על הדיין הזקן שקנה חכמה ולא תהא כזאת ציקראל וכ"ן שהא ונהכנסות הפסק"י שהנהיגו. צבל התפולות וקבלוהו להדיין הזקן אדעבא דהכי והחזיק בהם כונה סניס אי"ב ה"י הדיין החדש המציג גצולו בגזול ונעס לפי"ד המת"ס הנוצח עס צפת"ע (סי' רמ"ה סי' י"א) ואל"י להאר"ך צדצרים הידועים וצפרט שכצד ל"ן הרצה מני"ל צגודל איסור הסגת גצול צוה לנוקסם צצבלי תצוה עומדים והפוסקים ז"ל. ונעבד זה הנה פסק"י צטיע חר"ו (סי' ג' קכ"י ג') דאעפ"י שיחיד ונונחה לרציס ונהר לו לדון יחיד אף שקבלוהו עליהם כונה תנאים ל"ל צוה (גם צקבלוהו עליהם) עי"ש ודין יחיד ונונחה אין צומניו כנצואר עס (צקע"י צ') צרמ"א צעס ונהר"ו דאין רשאי לדון יחיד צע"כ על הצע"ד כ"ן שאין לנו דיין יחיד ונונחה צומני"ן ולפי"ן אין רשאי הדיין החדש לקבלו כהצי הזנחות לצא לפכ"ו לצדו לדון הגם כצצאים אח"כ ואצור"ס שנקצלים עליהם ונה שיפקוק י"ל דה"י צקבלוהו אונגס צכ"ז וגם נעעס זה קינל"א היתרים כדי לקפח ונחיה הדיין הזקן ע"ז נאנר צדח"ז צקידוש"ן ופי"ש"י (צ"י קדושים) והדר"ה פני זקן יוכל יעלים עיניו כמי שלא ראהו לכך נאנר ויראת מאלק"ך שהרי דבר זה נסור לכך ע"ל עושהו שאין נכיר צו אלא הוא וכל דבר הנסור לכך נאנר צו ויראת מאלק"ך. עכ"ל: ואנרת"י רק אין יראת אלקים צמקום הזה. ה"י י"לנו מדרכים כאלו אשר נקויים צנו צעוה"ר צצבלי נעיסת האלו ויושיענו ויגאלנו צנהרה ד"ן ונחוג חג הקדוש הצעלי"ט צשנחה והכשר צכלל יקראל וכע"ס:

ידידו ט"ק.

סימן ס"ד

בצור ידידי הרב וכו'.

אשר דרש וסאל ונחני על ונה עשונב כצד נופי **י"ד** הנצואר צקו"ט ע"ד (סי' טע"ד קע"י י"א) נשיא הכל עיטנאין לו ונקורו מדצרי הרענצין צתיה והנה תנחת לכאורה להלא. ה"ך דקצרי לדיקים אין ענענאין לא פסקינן צינינו להלכה (וכמו צציאר כצד אדוע"ר הגה"ק עקילאזע

צהגה"ה) אולם עפ"י ע"כ הגרעק"א ז"ל צתשו (פסקים סי' ז') צכונה הרמ"ש דנשים אינן צכלל ערצוה היינו רק צנ"ע שהוציג שאינן חייבות אצל צנולות עגס הם חייבות הם צכלל ערצוה ולפי"ן ויוקצ ונוילא כ"ן דכאן הם צכלל איסור לאו דצב יראה אי"ב הם צכלל ערצוה וטפיר כאוננות שלא להכשיל ע"כ לריך הסעס דאינן צודקת רק כל שהא ונפני עללוהן ד"ש עירמח ונרונה וז"פ: ודגה י"ט להעיר צוה מדצרי הר"ן (פי' יוהכ"פ) דנשים חטודות להכשיל ועי"י צישועות יעקב (יר"ד סי' א') וטרת הר"ם (צחי' חולין צתחלתו) ואכנול. ואחרת צצרכת ענחה חמו הקדוש צהכשר וכט"ס צכלל כ"י ידידו ט"ק.

סימן ס"ג

בצור ידידי וכו'.

ע"ד שאלחו אטי צקלרה ונפני גודל העירדות צפרט ציננים אלו עקודס הפסח הצעלי"ט וגם השאלה אצי צקולר דצרים. ע"ד הדיין הזקן עקצלו להס קהילה א' צאסיפה תקהל וצטער קאכקיס כנהוג ויקצ עס כונה סניס וכן כל צני הגליל הסמוכים לעיר הזאת היו כפופים תחתיו וסלחו לו הסאלות וכן הוא שלא להס הזננות וצאו אללו לדון ואח"כ שנהרצו צני היסוצ וקצלו להס רצ אצ"ד והרצ הציא אהו דיין חדש והקהל קצלו עליהם גם הדיין החדש ויקצו סני הדיינים יחידו וצהכנסות ונעות הפסק (שלוקמים צתורה עבר צעילה) חילקו ציניהם קוה צשוה ואח"כ התחיל הדיין החדש ועוצרו לחתור חתירות וקשרו קשר עם עוצי ועד הקהל ט"ירפיו עוניהם ונאכטי הגליל וגמרו אונר שלא יקראו עוד עתה דיין הזקן לדיינות רק הדיין החדש יקצ לצדו ויהי דן יחיד לצאי צצרינו. אכטי גלילתו. חחפ"יס צקרצהו. הגם כי ונאכטי הקהלה לווחיס רוצס ככולט שא"ל לדיין החדש רק הרצ וצני הגליל יחזיקו צכל עו צהדיין החדש ככ"ל ועי"ן הדיין הזקן יוקצ גלמוד צלי וחוץ ונחי. פרנכתו ונלונות ונהפרס הקי"צ לו נאז ונונע קפחו לחיותו. ע"כ אמרתי לא אוכל להעעלס ולהיות אוקס אזני ונלשונע לעקת דל ת"ח ויוקצ ועוסק צאורייתא תדירא ואטי צעה"י:

דגה צתשו וצ"י"ט (ח"צ סאלות השכיות סי' ר') העלה דגס צלא כהצ קצלה ונהקהל אה החזיק ג' סניס זכה צכל ואין להעצירו ואין לשתק אחר עמו אולם צשו"ת גינת ורדים (הספרדי) חיר"ד כלל ג' סי' ז' פסק דיוכלו לשתק אחר עמו ועי"ש עוד צג"ר עס (סי' ח') חולק עליו ונהר"י אריפול ז"ל ופסק צנתמנה מעלמו יוכלו לשתק אחר עמו ונאכ"כ צמינהו הקהל עי"ש. וצידון ד"ן כ"ן שמינהו הקהל הרי אסור לשתק אחר עמו. אך כראה דזה צרב העיר שנתמנה דה"י כנוו דבר א' לדור ואין סני דצרים לדור והנחג כן ענקצלים רצ ועצבגדו לא ירוס איס אה ידו צתקהלה צאיה ור"ד זולת וני שנתמנה צרקותו וצ"כ

שאלות ותשובות סימן ס"ד מנחת אלעזר נד

וענו הורה לאיקורא גם אנתחו נחוייר ונספיקא וא"ש וככוון והגם כי ספק ספיקא אין לבעות לכתחלה בדאורייתא ונינו הכא י"ל דהוי לחוורא דאם לריך לעונאה נו הוי דינא בקרוצים דאקור להקל ולנוגע ונלענא כניש הרצ צעל החרדים ז"ל צפ"י הירושלמי פס צברכות דאף דהוי ספק עשה דנחוייר לעונאה ונינו כיון דהוי ספק לאו דעונאה כהניסאי ח"ל ח"כ שוא"ת עדיף עכ"ד וזהו צקפק חי צטק תורה ונשאל"ב צק"ס ספיר י"ל דק"ס לריבין לעשות ציה לכתחלה דזהו חוורא לענין וניש דלעונאה חס לריך נו ככוז. וגם הרי כ"ז רק לדעת הרונ"ס אצל לדעת ורן הנוחצר שהחליטו צפסיקות וכן הוא דעת ר"ח כהן והרונ"ץ דת"ה ככ"ל ח"כ לז' הוי זה ספק ככל צגדול הדור דמוהרי" ככוז.

וגם י"ש ללרך לכניף להיתרח דעת הפוקקיס דעונאה"ו הכהנים עינאי ונתיס הם (ולין להס אפר פרה עוד בלל) אז אין בעיהם איסור עונאה ודאורייתא כניש הרח"ד (צפיה ונח"ל מירות הלי ע"ו) דהשגה היותחלת עיינתי צענונעה ועיי"ו צונשכה לנלך (ה"ל הצל פ"ג) ונה שייצב דצרינו. ועיי"ו צגדול (נרצבה (יוד ק"י עכ"ד) וגם צטורה ההם קופר (חוי"ד ק"י ט"ח) וצ"ג שאכל הריו"ף ה"ל עונאה צטס הסנו"ג וצ"י ירחיס (ק"י ע"ח) ועיי"ו ציקועה יעקב (א"ח) ק"י ענו"ג ק"י צ' צ"ה והנה י"ש בוד ענין חי) ע"י סנווכין לדי הרח"ד ציה דלח הוי דאורייתא כשכבר עינוא ח"ע צונאה"ו ועיי"ו צקויה נעע שורק (חוי"ד ק"י ק"ג) ונה עפלפל ע"ד הישיעיק אלו ועיי"ו צקויה זיה רעבן (ח"צ י"ד ק"י) וצקויה תשורת ק"י (נתיק"ט) וכיון דלש"י הכ"ל הי"א רק איקור דרצק נוער צודאי צבה"ג. לפי"ד ההוקי צבתוצות (ק"ג ע"צ) ע"י ואין כראה לרצי דהתס. וניירי צענונאה ציה הפרס דרצק אצל עונאה דאורייתא לח עכ"ל ההוקי עיי"ש נולאל דענונאה דרצקן מודי כ"ע דעונאה"ו לגדול הדור. ולעוננה זה חס נאנר דלריכ"י להטנאות י"ש חוי"צ וניש כנוו צקרונים ככ"ל וצקפק עשה דלוי לריבין להחנייר ונתי"ה גס לדעת הרונ"צים עסק"ל ק"י דלוי ונתי"ה לקולח גצי לאו וכניש האחרונים (וכבר ראיתי צאחרונים ז"ל צנק"א שליפיו לכניף ידעה אלו טעונאה כהנים צונאה"ו אינו רק דרצקן) וצפרע לתלמודיו שהיו רגילים לשמשו לגדול הדור צחיי וכהאי דנונינו צרבינו הקדוש (צבתוצות ק"ג ע"ח) ונענוקוני צחיי ישנשוקי צמותי ואף דאונרי"ש ש"נו לההוא עלנול דקאנור נעוס שהס נהו ונקודס עכ"פ כראה עזהו כצודו וא"כ הוי ג"כ צכלל נת ונ"ה דלריך אלו כצודו והוי צכלל הלריכיס לכדי לורכו ונוהר נדינא ככוז.

והגם שנוצאר צענר הגלגולים להארצי"ל (צחקדונם ל"ט) צדיה קיפ"ר ל"ה הרי ילמן הכהן וכו' שהארצי"ל אנרי קודס פעירתו קוס לא נוער נחה כי אהה כהן והגיב זונני עכ"ל וניי לכו גדול נרצינו הארצי"ל אצעי"כ ל"ה לתלמודיו הריי הכהן ז"ל ללאלה נציתו קודס הקהלקוהו. ולפי הנ"ל עכ"פ צענת פעירתו יחסחלקוהו. ונוהר נדינא צפרע לתלמודיו ואנשין ק"ל גדול הדור. אך ז"ח קוש"א כי הארצי"ל נרוב קדושת ענוותנותו וגם קודס פעירתו לא החזיק ח"ע לגדול הדור כנוקפ"ר צבתצי הארצי"ל ענדל

ויסקפא ל"י הוי"ל לחזכיר דגם וולטון הרונ"ץ נראה דפסיקא ל"י דגדול הדור דינו כנשיא עכ"פ נראה וי"ל שנוטעס זה קנע צט"ע להלכה צנשיא הכל ונענאין לו ועל כרחק שנוהג צזוננינו צגדול הדור ככוז. (ועיי"ו רש"י גיטין [ל"ז ע"א] עדי"ה ר"ג וציה דינו ככוונר נשיאי ישראל עכ"ל דור ודור עכ"ל וסרי ופורש דקרי נשיאי ישראל לגדולי הדור צכל דור ודור ולא דוקא ר"ג הנשיא וכינו דפקקינן הך הילכתה דיתוינים ח"ל פרחצול צט"ע חוי"ו [ק"י ק"ע קט"י כ"ח] דתלוי ציה עיי"ש).

דמה ע"י הצי"ו והציה בלא נהגו. העולם כן הוא כנראה ונתי"ה עוז כי חס יחפרקס זה לכל העולם להיתר צגדול הדור ולחס חקצו ציותה כניש הרונ"ץ אז ינהגו קולות גדולות צזה צכל ת"ח ורצ שאינו אולי גס ת"ח כראוי ודידיו וניודעיו הבהכ"ס יפריו על הנהגה יאלנרו אז שהיא גדול הדור וינינאו לו קלח צרקות כי צאונה חינו צכלל זה גס צניני העולם הך הדקך ל"ע אז צבת חינוס להגזיס ולהפליג י"ש י"ל לא נהגו צכלל צפיקוס הה הר צזה:

אולם להלכה הנה י"ל צזה ספק ספיקא להיתרח צתלמודי גדול הדור גס לדי הגהות ויינווני צטס אצ"ה דהנה הך הוא איציעא דלא איפטיעא חי תלמוד לרצו ונינאל כ"כ ונספיקו פסקין לחוורא כניש הרח"ש נולאל כניש עוד ספיקא היינו כשרצו הוא ונגדולי הדור צודאי (ויפורקס צטרצה ודינות וצחיצוריו וירו חונוריס ולקינו יחחו וכולאל) ונינאל גדול הדור חי דינו כנשיא (דעונאין הכל לו) ג"כ ספיקא לדעת הגה"מ ח"כ צרצו גדול הדור הוי ק"ס ק"י חי גדול הדור דינו כנשיא אה"ל אין דינו כנשיא דילנאל תלמוד לרצו ונענאל לו ורי חונס קצר וסס צירושלמי צנזיר פ"ז הלכה ח') דעונאה"ו תלמוד לרצו דנוקס חנוה צודאי לח התיר רק נעוס תלמוד לרצו וצברכות (שם צירושלמי פ"ג הלכה ח') הג"י ר' אחא צנוקס ר' חונס ועיי"ו צקירי קרצן צנזיר שס שהקסה ב"נו דאונרינן צירושלמי צדכות סס דרי יוקי נענאלו לו תלמודיו הלל חיך צצרו על דצרי רצס דהא ר' יוקי אקר טס לרי ינאי להטנאות לחינוה שהוא רצו ות"י דרי יוקי קצר שהשאלה היי רק צצביל שהוא חנווי כ"כ אקר וע"כ התיר ר' חונס דידע שהוא רצו של ר' ינאי ועיי"ו חנוה צפלונו צקירי קרצן דאי"כ לונה פסקין צתלמוד לרצו ספיקא לחוורא ויאלא איפטיעא האציעא דנינאל גס ר' יוקי נודה ל"י חנוה צתלמוד לרצו דעונאה והניה צל"י. ולפי דרכנו י"ש לייצב דזה היי ונספקא לרי יוקי ל"י תלמוד לרצו ונענאל (וכוונ"ש צפ"י החרדים לירושלמי צרכות טס דרי יוקי רק ונספק הורה ל"י להיתרח ורי חונס הוי פטיעא ל"י להיתרח ותלמודיו ג"כ ידעו הך הלכה דנשיא הכל ונענאין לו ונספקין (כספיקו של הגה"מ) חי גס גדול הדור כרי יוקי צכלל נשיא לענין דין זה ושוב הוי להס ספק ספיקא ע"כ ספיר נענאלו לו תלמודיו לרי יוקי וגם ניוסצ ק"י הצי של הציירי קרצן דלונה לא איפטיעא האיציעא דתלמוד לרצו ויינונא ככוז זה ל"ק דהא גס ר' יוקי ונספקא ל"י ואף דידע דהוא רצו ג"כ ט"ל ר' ינאי ונינו הורה לחוורא ע"כ כיון דרי יוקי דנימוקו

שאלות ותשובות סימן ס"ד מנחת אלעזר

אין ראוי לומר דקצרי לדיקים ונטמאין לגבי כהן ונהך דליין ר' צנאי לנוערתא ד"ל ונקום ריסי דעשו ככ"ל. אך כבר הורה זקן אדומויר הקדוש ז"ע וטעמיהו דחשף הנדפס צבי דברי יחזקאל לאסור לכהנים צקצרי לדיקים וידוע שהוא נסר נפשו על ככה צהיהו צהסיק להזהיר כל ככה. וגם העלה ראיות להלכה:

וראיתי צומעסה אורג לחו"ז הקדוש ז"יב על על המטמאות צאהלוה (פיט עשנה ח') עכ"י צדעת פ"י הרמזים ט"ש היתר לכהן צקצרי לדיקים לדי הרמזים ט"ש גס דלח אונרין רק צוקעת ועלה עד לרקיע גס צקצר אטום אזל אינו נחפסט ללדים לתוך הציה ועי"כ כ"י ד"ש היתר לדי הרמזים ליכנס צתוך הציה וצנכד שלא יעשה השטמחה על הקצר ונעש דאולי הוא קצר אטום צוקעת ועולה אזל רק כנגדו ונועש לזעלה עד לרקיע ואכ"י להאריך ולפלפל. אך זאה אונכס כינוצרי רסי צצ"י (דף פ"ה) טהטיר אדומויר צבי דברי יחזקאל ה"ל ט"י דהקלה ללדיקים טיכעלו הכהנים על ידן. וזה אין קהירה לדי הרמזים ד"ל דה"י וליין כנגד קצריהם לזעלה ד"ש צוקעת ועולה ככ"י. וגם מנילח י"ל דרסי"ל לא ס"ל להלכה כהרמזים צזה וטהרמזים יחיד הוא צזה וטארי הפוקקים לא ס"ל כוה"י צזה:

אולם תראה כל דבר פלא. גרתיי צצחתי האר"י ל(מכתבי הג"ת טלנה טלונל ז"ל ונקטת טק"ח) וז"ל ופעם א' אונר האר"י למוהר"י הכהן טלך לכפר עין זיתון על לין ר"י צר אילעאי וינאקור לו פ"י על ונאנר א' נחוהר ובר עכ"ל (והוצא ג"כ צבי נשנות חיים להג"י ונקטת טן ישראל ז"ל מאנר ג' פ"ז ע"י"ט) וטרי וזה דרצינו האר"י ל ס"ל כדעת הקוצרים דבהן מותר להשתטה על קצרי הלדיקים התנאים ואנווראים ז"ל וניי כונוהו (דהאר"י צ) נורה. טר התורה. כידוע רוב גדולהו גס צטיון הטלכה והנגלה עד כי לונד צהלכה צכל דצר טשה דרכים ע"ד הפלפול ורק הדרך השצטי ע"ד הסוד (כנודע צכהאר"י ל) ובאשר נראה ונתשו להלכה מונקן הצ"י לרצינו האר"י ל אשר לונד פסקים צעונק דצרי החכם האר"י האול אשר כנראה כונתו לדעת זה הפוסק וכיו"ל ללחה י"ח הפוסק כונעט כל התצוה רק לצאר עונק כונת השואל (והוצא צשה"ג להחיד"ח ז"ל ג"כ) והרי אינן גדול כסנוק עליו מי טירלה כסנוק להיתרא (והוא יהו מהר"י הכהן ה"ל תלמידו טליוהו ללכה וציתו קודם ילחת טשנותו הקדושה וככ"ל [נרוב עכוהנותו] טלח יענוח ואעפ"כ על קצרי לדיקים ליוהו לינך. ככ"י) ואין לומר טליוהו לינך רק סנוק להקצר וזה תפלל טס דהרי היו ככנסים להנוערה וגס צהכרח ה"י השטמחות צכוונות ויחודים רק לטעם מיו על פיו וברו והיינו להשתטה על הקצר מונט כנודע טס צכהאר"י ל ח"ו דהשתטה צלונת על הקצרים רק צהיתרים הידועים דרוב ארונות י"ט צחס פותח טפת וגזרו. וטקום מיעוטן ע"י צרכות (י"ט ע"ב) וצונקום מלוה דהשתטחות ס"ל דלח גזרן או לא החמירו וטקום דכהנים צצונקינו טכצרי טינוחו לונת ס"ל דה"י רק דרצנן ככ"י וצחרי דרצנן לא גזרו:

ונודל הפלגתו צונדת הענוה האומיהת. וגם אולי ה"י ס"ל להאר"י ל (לגרנ"י הוא דעצ"ד) לחוט וטפיקא כדצרי הגה"י הנ"ל ולהחמיר צצונקינו גס צגדול הדור טלח ליטמאות. וגם אולי חקט האר"י ל טנח ינהגו כן גס צונתים אחרים להחטיצן לגדולי הדור ויפרן איקור מונחה צצונלוהו ע"כ לא רלה טיכהגו גס ענו להטמאות כהנים דילונח נפיק מ"י חורצח ככ"י. אזל כיון דפקקינן צציע ככ"י והוא לדידן הלכה פקוקה הונחאר צציע ע"כ אין איקור ודינח לפעמיד אך להורות היתר לזעטה גס צגדול הדור האומיה ונטתפינח לונר דילונח יקלו גס צאחרים ככ"ל (צד"ה ונהה טכ"י הצ"י והצ"י וכו' ככ"י):

והנה צענין טאמרו דקצרי לדיקים אין ונטמאין הציחו העולם רא"י לאיקור וטקים דצנח צהר"ל (דף כ"ח ע"א) ונרי צנחה ונליין ונערתה צומעסה דנערת הנוכפלה ועיי"ט צחוקי צד"ה ונליין ונערתה דלצרהס נקרח אדם וכן אדסי"י עכ"י כיון דהוא לדיק לא ה"י לדיק לליין דקצרי לדיקים אין ונטמאין אלא ודאי דנענוח לגבי כהנים גס קצרי לדיקים ואקורים לינך טס ע"כ. ה"י ונליין הנוערה. הנה צזה י"ל עפ"י"י דאונרי. צקוטה (דף י"ג ע"א) דחוטס טן דן עקל קולפי ונח"י אריטא דעקו ונפל ריסי לזערת הנוכפלה. והנה חנינן צהטלות (פ"ב ונקטת ח') הטדרה והגלגלת אעפ"י טאין צחס צצר ונטמאים צאהל והרמזים פסק דלו או קח"י היינו או הגלגלת. צלח צצר ג"כ ונטמא צאהל וע"י כ"י (פ"י ונה"י כזירות ופי"צ ונה"י טנאות ונה) וצחור"י טס צהטלות. וכיון דעקו דין ישראל עונר ה"י לו ופקקינן דנענוח צאהל כ"ישראל כונט צתשו הרטצי"ח ומוצח צצד"ה להצ"י (סוף. ק"י טע"ב) עיי"ט. וא"כ מנילח ה"י לדיק ר' צנחה לליין הנוערה ונטום ריטח דעקו דהגלגלת (אפי"י צלח צצר) ונטמא ככ"י. ועקו צודאי אינו לדיק ודין ישראל ונונר י"ט לו כאנוור. ונדע ט"י הפר"ד דנאצרהס ואילך ילחו וכלל צ"י טה"י תחלה לגרים ונונח וחרבו צפרט ע"ט נחטב כד"ן ישראל ונונר. והגס טצטי"ט סוקט טס אונרי רק דנתרין עיני דעקו ונפל על עיני דיעקב וחי"ך וכו' לקיים מ"ט יטונה לדיק כ"י חזה נקס וג"י ולא אונרי דכל הגלגלת דעקו. נפל ונקצר טס. ולפי"י ה"י וקחים עס מ"ט ציוקיפון טצני טעו אחרי הנוחמות טה"י לעקו וצכו עס צני יעקב ככל עשו צנולחנה ונטלו. צני עקו חת גוייתו והוליכוהו לונדינחם לחר טעיר וה"י ל"ל טנעלו גופו צלח ראשו (טנפל לתוך ונערת הנוכפלה) ולפי"י היינו דגס ראשו נטלו טלח נפל לזערת הנוכפלה רק עיניו (אך אין להעמיד ליקוד כ"כ נדי חיוקיפון כנודע כי לא העמיד צדיוק. וצונקום טקוחר לרמח"ל צודאי רח"ל אונת והיח ה"י לחט עפ"י מיעוט צומעסה דהחורצנן הגס טצלונח דוד הנלין צעו אין תירון וטקיפיק ונה טכ צ"י ע"ד חיוקיפון עכ"י אין לצנות מ"י דייק כ"כ) אונס צנחקוצלים הרטקונים וכ"כ הרנויע עפ"ט. ז"ל נראה דכל ראשו נקצר טס וגס צגרי טנה יחר פטקות חפי טנפל ריסי רק עיני נפלו ציחוד על עיני דיעקב ככ"י ולפי"י

ומה

שאלות ותשובות סימן ס"ד מנחת אלעזר נה

יש זהם פותח עפ"י וכו' וא"כ הוי רק מדרבנן עכ"ל. ותוהני להתייבש סם צרכות (י"ט ע"א) דמדלגין היינו ע"ג ארוכות שהי ניכר למעלה הגולל והדפק של הארון ע"כ שפיר י"ל דרוב ארוכות יש זהם פותח עפ"י וצפנים ומשאי"כ בקצרים ישנים שכבר אינם ניכרים והיינו צע"כ סדרקו ונפלו כ"כ עד סגס ונצפנים נרקצ כזר הגולל והדפק (הנוכסה) ונפל העפר על העלמות אי"כ כזר אין פותח עפ"י זההאין ואין שייך לדמותו למדלגין היינו ע"ג ארוכות. ולפלא כי צוק"א סם צוטרופ"ד (צסי"ג רל"ג) לענין קצרי עכו"ם הרגיש צזה דצקצ"ר י"ל דנרקצ הכיקוי ול"ש פותח עפ"י וכאן כתב זה כ"פ צתוך דצריו לדצר צרור ולא הרגיש כלל צהניו צנחכת"ה. ואחתום צצרכת חיים ארוכים וצוקכ"ס:

סימן ס"ה

כבוד ידי"כ החו"צ וכו'.

אשר שאלת בדצר הגלוח צע"ק שקודם חג הצצועות כי ערצ צצועות חל צצ"ק צצנה הזו. ועפ"י האר"ז"ל אין להסתפר עד ערצ צצועות. ועיי' שערי תשובה (ס"י תל"ג ס"ק ד') צענין הגלוח כשחל כונו צצנה זו דהנה צנהר שלום להנצקובל הגדול הה"ק ונהר"ש סרעני ז"ל חוכך להחונני כשחל ערצ צצועות ציום ס"ק שלח לגלח כלל. וכנצוצ צחצרוניס. הנה מלצד שהול דצר זר. לעשות כן ליכנס לחג הקדוש הככזר והנעלה הלז כשהול ונוכ צצערותיו. הלא הנה צצער הכונות (צצהג"ה ח"ט) כי הה"ק ונהר"ש וויטאל ז"ל צצס אצ"י ונרן ונהרמ"ו ז"ל שהי מנגלח דוקא ציום ויח צכל הסניס. (גס כשלח חל מיט צצ"ק) ושאל אותו העעס והקתיר וננגו הדצר ודחה אותו צקס ואמר שזאל לא יוכל היהודו לצח לגלחי (ציום ערצ צצועות) ואקצ צנוועד צלי תגלחת. והאלנות יורי דרכו שהי לו טעס עפ"י קוד שיש לגלח ציום ויח עיי"ש טענו של ונהר"ש וויטאל (עפ"י קוד) שחשצ צדעתו. ואך שייך לחלוק צחכמת האונת על ונרן ונהרמ"ו ז"ל דגס צצאל הסניס היי מנגלח ציום ויח ואך יהיי קוס ח' גס אכ כגוצה ארזיס גוצהו לחלוק עליו אקצ וננמ יתד וננמו פינה צחכמת האונת שקילה האר"ז"ל ואקצ הגיד כי לא צל לעוה"ז רק צצצילו ללמודו חכמת האונת ורק עיי כתציו אח"כ זכינו כננ"ץ ונן חצרכיס לכהאר"ז"ל ככודע ואך יעלה על הדעת שלח לעשות כנווהו עכ"פ כשחל ערצ צצועות צצ"ק ככו. וגס חס נאלמר סצודאי לא היי כונת ונהר"ש סרעני לחלוק על ונהרמ"ו צדצרים שהס עפ"י חכמת האונת והקוד וגס לא להכחיס עדות ונהר"ש וויטאל שרחה לחצ"ו ז"ל נוהג כן רק דק"ל למהר"ש סרעני דלא עפ"י קוד עשה ונהרמ"ו כן (כנו דק"ל למהר"ש וויטאל) רק ונפני שחשק שלח יצח הננגלח היהודי צערצ צצועות ויכנס ליו"ט צצערותיו ע"כ גילח ציום שלפניו (יום ויח לכפה"ע) כנו סהגיד טענו ככ"ל ונפני חקש הנגלה סיכנס ליו"ט צצערותיו דחה הטעס עפ"י קוד שיש לגלח רק צערצ צצועות כן ק"ל צע"כ למהר"ש סרעני כרי

ומזה הצנתי קלת וי"ש צצ"ת צתי כהונה (ח"א צית דין ק"י כ"ג) צענין הליכת כהניס על קצרי לדיקיס והוצח צצח"ש (ס"י טע"צ ס"ק צ') חונס צצח"ש הצ"ח צצנוו צציוס להלכה דקלא כד"ן עוקיס הנוהגיס כן. אולס צאלות צצ"ת צתי כהונה קס לא החליט כן וכי צזה"ל ע"כ חונתי אעלה על אר"ש כל ונה שהפה יכול לדצר ונדעה ושלח ונדעה וחת כולס ישא רוח חכניס וכעה לא הוכח לי מנהג זה ורציס גדוליס ועלומיס ואככי הרוחה הלוך הלכו האיק"יס על קצרי הלדיקיס ע"כ נאלנתי דונני "ואינהו צקיא וכך נגלה להס ולדורות ראשוקיס ונקוד הי ליראיו. והי יאיר עיינינו צתורתו וכ"ל עכ"ל הרי ונה לעכ"פ הול לא החליט לאיקור וגס שכתצ סרציס גדוליס ועלומיס שהיו כהניס והלכו על קצרי לדיקיס ואינהו צקיא וכך נגלה להס ונדורות ראשוקיס ונקוד הי ליראיו עכ"ל ככו ואך שייך לומר שהחליט לאיקור הלא אדרצח וכ"ל ונ"ש סנגלה להס (ההיתר) ונדורות הראשוקיס ונקוד הי ליראיו אולי כונתו ונני"ש צקס האר"ז"ל סציה למהר"י הכהן תלמידו לינד ולהסתמח על קצרי ר"י צר אילעאי ככ"ל ועכ"פ אכן ונה כעניי אצתריי. וצודאי איני כדאי וחלילה לא צצתי להכריע. עד יעמוד הכהן לאוריס. ויטני עפר להיות צ"צ נעוריס:

והנה אחרי זמן רצ ראיתי עתה צצ"ת קוטור"ד להגאון ונהר"ש"ק ז"ל ונהדורח תליתיאי ח"צ סכדפס ונחדס (ס"י רל"א) שהעלה והציח ע"ד אהלי קצרי לדיקיס סצודאי לא יכנס קס כהן. והנני צזה להעיר מי"ש צחסו קוטור"ד קס ע"ד ילקוט משלי (הך ענינח סנווצח צהוק ציוו דף קי"ד צצניו לשון) שאמר אל"י הכציח ז"ל דת"ה אין ונענאין הן ותלמידיהן אך דקס היי קודם קצורה עכ"ל. עכ"פ ונה סכתצנו למעלה לענין להתעסק קודס קצורה צודאי יש היתר (וכתצנו להלכה ולא למעשה לחורות לרציס ככ"ל). ונ"ש צוטור"ד כיון דנקט צילקוט צלסון ת"ח ולא לדיקיס אין ונענאין. והרי קי"ל דאין לנו צוננינו דין ת"ח וצפרט להקל צאיסור הורה עכ"ל. הנה ונ"ש שאין לנו צוננינו דין ת"ח. הגס סכ"כ צצ"ך יו"ד (ס"י י"ח ס"ק כ"ט) צקס כנה ראשוקיס (וצסי"ג רנ"ג) לענין שא"ל ליתן הנצייט ליטרא דדהצח. ונימ לאו דכ"ע הול זה ונני צתסו הרד"ך (ציה כ"צ חדר י"ד) וכן צצ"ת ונהר"ש הלוי (חיו"ד ק"י ח') חולק ע"ז וק"ל דגס צנועה"ז קנסיקן ליטרא דדהצח וכן עוד רציס דק"ל כן ואס יש דין ת"ח להוליא ונחזקת וננון ליטרא דדהצח וכיואל אי"כ לענין זה ג"כ י"ל להיתר. וצפרט לר". הראצ"ד הכ"ל דאין כאן איסור הורה צכהני זננינו שטמאו כזר לנתיס ככ"ל. ונ"ש קס צוטור"ד צקס שטיה נקוצלת צצ"ו קס דמי"ש לטונאות כנשיח (כנו סכתצנו לעיל ונה) היינו כנשיח דוקא ולא לגדול הדור צוננינו. הנה חפנתי צצטוניק קס ולא מלאתי לא וניי"י ולא ונקלתי:

ואגב אכתוב מה סכאיתי צוטור"ד הכ"ל (ס"י רנ"ח) לענין צית החוליס ססנווך לציה"ק קיס לחוש קיס קס קצריס (סאניס ניכריס) סמוכיס ונאהיל עליהס וכי דהוי ספק דרצק כיון דאפי"י היי קס קצריס הרי רוב ארוכות

כי היא חייך ואורך ימך, וכתיב (סס לב מז) ובדבר הזה תאריכו ימים, חייך בהאי עלמא וחיין בעלמא דאתי.

רבי אלעזר אמר, כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה, לאו מיתתיה על ידא דיצר הרע, בגין (גליון, דהוא נחש והוא מלאכא דמותא, אלא מיתתהון בנשיקה, דכתיב (סיכ ס ב) ישקני מנשיקות פיהו, כלומר על פי יהו"ה, והיא הנשיקה דהיא דביקותא דנפשא בעיקרא, וההיא דאשתדל באורייתא) דאתתקיף באילנא דחיי, ולא ארפי מניה, ובגין כך צדיקיא דמשתדלי באורייתא לא מסתאבי גופא דלהון, (גליון, אלא הוא דכי, כגון אליהו בבי קברי, דאשכחוהו רבנן ושאלו ליה ולאן כהן הוא מר, אמר לון צדיקיא לא מסאבי במיתתהון, כמה דתנינן ביום שמת רבי בשלה כהונה, כלומר דאתעסקו ביה), דלא שרא עלייהו רוח מסאבא.

יעקב אילנא דחיי הוה, אמאי דחיל, דהא לא יכול לשלטאה עלוי, ועוד דהא כתיב והנה אנכי עמך וגו', אמאי הוה דחיל, ותו דהא כתיב ויפגעו בו מלאכי אלהי"ם, אי משריין קדישין הוו עמיה, אמאי הוה דחיל, אלא כלא יאות הוה, ויעקב לא הוה בעי למסמך על ניסא דקב"ה, בגין דחשיב דלאו איהו כדאי דקב"ה יעביד ליה ניסא, מאי טעמא, בגין דלא פלח לאבוי ולאמיה כדקא יאות, ולא אשתדל באורייתא, ונטל תרי אחיות, ואף על גב דכלא אתמר, ועם כל דא בעי ליה לבר נש למדחל תדיר, ולצלאה קמי

דמטק אליעזר

ואורך ימך, וכתיב ובדבר הזה תאריכו ימים, חייך בהאי עלמא וחיין בעלמא דאתי.

רבי אלעזר אמר, כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה, לאו מיתתיה על ידא דיצר הרע, בגין דאתתקיף באילנא דחיי, ולא ארפי מניה, ובגין כך צדיקיא דמשתדלי באורייתא לא מסתאבי גופא דלהון, דלא שרא עלייהו רוח מסאבא.

יעקב אילנא דחיי הוה כי הוא ת"ת גופא הנקרא אילנא דחיי, אמאי דחיל למה נתיירא מעשו הרשע, דהא לא יכול לשלטאה עלוי, ועוד דהא כתיב והנה אנכי עמך וגו', אמאי הוה דחיל, ותו דהא כתיב ויפגעו בו מלאכי אלהי"ם, אי משריין קדישין הוו עמיה, אמאי הוה דחיל, אלא כלא יאות הוה, ויעקב לא הוה בעי למסמך על ניסא דקב"ה, בגין דחשיב דלאו איהו כדאי דקב"ה יעביד ליה ניסא, מאי טעמא, בגין דלא פלח לאבוי ולאמיה כדקא יאות, ולא אשתדל באורייתא, ונטל תרי אחיות, ואף על גב דכלא אתמר, ועם כל דא בעי ליה לבר נש למדחל תדיר, ולצלאה קמי קב"ה

בסיכום: מצוה לפנות עצמותיהם של צדיקים שנפטרו ונקברו בחוץ לארץ, על מנת לקבורם בארץ ישראל בירושלים. ויעשו זאת על ידי אנשים יראי שמים, ובדחילו ורחימו בקדושה

ובטהרה, ואחר שאלת מחילה מעצמותיהם הקדושים, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. וזכותם תגן עלינו ועל כל ישראל. ועינינו תחזינה בביאת גואל צדק ובתחיית המתים.¹

סימן נח

בניסת כהנים למערת המכפלה וקבר רחל או לשאר קברי צדיקים

שאלה: האם מותר לכהנים לבקר במערת המכפלה,

או בקבר רחל, או בשאר קברות הצדיקים

הטמונים ברחבי ארצנו הקדושה, או לא?

תשובה: במדרש משלי (פרשה ט) נאמר, שכשנהרג

רבי עקיבא על ידי מלכות הרשעה, נטפל

בקבורתו אליהו הנביא זכור לטוב, והיה נושא על

כתפיו, יחד עם רבי יהושע הגרסי תלמידו של רבי

עקיבא, שאל רבי יהושע הגרסי את אליהו, והלא כהן

מר, ואסור לכהן ליטמא למת? אמר לו אליהו, חייד

רבי יהושע, שאין טומאה בתלמידי חכמים ולא

בתלמידיהם. (וכן הוא בילקוט משלי סימן תקמ"ד).

על יסוד מדרש זה חשבו איזה פוסקים למצוא היתר

לכהן לבקר בקברי צדיקים, מפני שאין צדיקים מטמאים.

אולם בתלמוד שלנו (סוכה כה). נאמר, שאותם אנשים

שהיו טמאים לנפש אדם ובאו לשאול ממשה רבינו על

הקרבת הפסח, נושאי ארונו של יוסף הצדיק היו, ומי

לנו גדול מיוסף הצדיק. ובכבא בתרא (נה). מסופר על רבי בנאה שהיה מציין קברי האבות, ומבואר שגם קברי האבות מטמאים באהל.* (ובסנהדרין (לט.), אלהיכם כהן הוא, כשקבר את משה במה טבל? מבואר מכל זה שגם הצדיקים מטמאים. והתוספות בבא מציעא (קיד:): הסבירו, שעיקר טעמו של אליהו הנביא שנטמא לרבי עקיבא לפי שהיה מת מצוה שאין לו קוברים, שהרוגי מלכות לא היו ניתנים לקבורה, ולכן היה מותר לו להיטמא ולטפל בקבורתו. ובכלל הרי אליהו הנביא אינו כהן, וכמבואר בפירוש בתנא דבי אליהו, שאמר להם לחכמי ישראל, איני אלא מזרעה של רחל, משבט בנימין, אם כן לא היה כהן, ורק נתכוין לדחות בדברים את רבי יהושע הגרסי, לפי סגנון שאלתו. וכן כתב הרא"ש בתשובה (כלל ל סימן א), וזו לשון הר"א אב"ד בספר האשכול חלק ב (סוף עמוד קעד): "ואמרו בפרק הנושא (כתובות קג:): יום שמת רבי במלה כהונה, משום שנשיא היה, אבל לרכו אפילו מובהק, או לצדיק

* והיינו לפירוש רשב"ם והתוספות (בכא בתרא נח). שהיה מציין קברי האבות במערה משום טומאה. וכן כתב בפירוש רבינו גרשום שם. וכן כתבו הריטב"א והנימוקי יוסף שם, דהיינו כדי להרחיק הכהנים שלא יאהילו על הקברות. וכן כתב הרי"ף בתשובה (סימן שיג) וזו לשונו: "ורבי בנאה הוה עסיק בציון מערתא כי היכי דליפרסם מקום טומאה ולאבדולי כהני מינה". וכיוצא בזה פירש רש"י בכבא מציעא (פה:): גבי ריש לקיש מציין מערתא דרבנן, שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן ולהאהיל, שלא תארע תקלה על ידי צדיקים. עכ"ל. והגאון יעב"ץ בהגהותיו לכבא מציעא (פה:): כתב, נראה לי שהיה ריש לקיש מציין הקברים כי היכי דלידעו אינשי ואתו לצלויי על קברם, ומודעי להו כל צרה שלא תבוא על הצבור. והיינו נמי דרבי בנאה דהוה מציין קברי האבות, בכבא בתרא (נח.), שקברי צדיקים כמו האבות בודאי שאינם מטמאים, אלא נפקא מינה כדאמרן, וכמו שאמרו בסוטה (לד:): גבי כלב שהשתטח על קברי האבות. ע"כ. ועיין עוד בכפתור ופרח (פרק יא) שכתב בההיא דכבא בתרא (נח.) כדברי היעב"ץ. וראה עוד בכלי יקר (ריש פרשת אמור). [ועיין בלשון הרמב"ן בחידושיו לכבא בתרא (נח.)]. ומכל מקום פירוש רבותינו הראשונים עיקר. ודו"ק.

גליונות וצינונים

סימן נו 1. ע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ו (חיו"ד סי' לא אות א-ב), ובח"ו (חיו"ד סי' לט), ושוב נדפס בחזון עובדיה אבלות ח"א (עמ' תכ-תכו).

בעלמא, אינו מטמא, שאם לא כן מאי רבותא דרבי שאמרנו שבאותו יום בטלה כהונה, הרי בכל צדיקים לעולם הדין כן. ומה שאמרו במדרש כשקבר אליהו לרבי עקיבא ואמר לו לרבי יהושע הגרסי אין טומאה בתלמידי חכמים, אין סומכים על הלכות שבמדרשים אם לא שנראה שנתקבלו לבעלי התלמוד. ע"כ. וכן דעת הריטב"א בחידושו למגילה (ג:). וכן כתב המאירי (יבמות סא.). וכן פסק בשו"ת מהרי"ל (סימן קג). ואמנם הרמב"ן בחידושו ליבמות (סא.) נראה שסובר שמעשה רב של אליהו קובע שאין צדיקים מטמאים, ושלא יתכן לומר כדברי רבינו תם שאליהו היה דוחה בדברים שאינם נכונים, שאם כן היה נותן מכשול לפני עור, ומורה בתורה שלא כהלכה. וראה עוד בדברי הרמב"ן (בפרשת חוקת), שגם כן כתב שאין הצדיקים מטמאים. (ועיין היטב בחידושי הרמב"ן לכבא בתרא נח.), וכן כתב בספר החינוך (מצוה רסג), ובחידושי הרשב"א (יבמות סא.). וכן כתב מרן החיד"א בספר פני דוד (פרשת בשלח). אולם הגאון רבי יצחק הכהן בשו"ת בתי כהונה חלק א (סימן כג), הביא הראיות מהתלמוד שלנו להחמיר בזה, ושלא הונח לו מנהג המקילים להשתטח על קברות הצדיקים. וכן דעת הגאון בעל הפלאה בספרו פנים יפות (פרשת חוקת), בפסוק זאת התורה אדם כי ימות באהל. ואפילו לדברי הרמב"ן יש לומר שלא התיר לכהן להיטמא לצדיקים אלא בשעת קבורה, כאותו מעשה של אליהו עם רבי עקיבא, וכמו שכתבו התוספות כתובות (קג:), דמה שאמרו בגמרא שם, אותו היום שמת רבי בטלה קדושה, הכוונה לומר שבטלה קדושת כהונה, וכמו שאמרו בפירוש בירושלמי (בפרק ג דברכות) כשמת רבי אמרו אין כהונה היום. וסיימו התוספות, שרבינו חיים כהן היה אומר, אילו הייתי כשנפטר רבינו תם, בעירו, הייתי מיטמא לו, והסביר מרן הבית יוסף יורה דעה (סימן שעד), שסובר

רבינו חיים שלא רק לנשיא מותר היה ליטמא ולטפל בקבורתו, אלא לכל גדול הדור. (וכן כתב בעל ספר חרדים בפירושו להירושלמי ריש פרק ג דברכות). וכן יש להסביר דעת הרמב"ן הנ"ל, אבל לבקר בקברות הצדיקים אפשר שגם הרמב"ן יודה לאסור. וכן כתב בשו"ת בתי כהונה שם. וכן העלה הגאון רבי שמואל גרמיוזאן בשו"ת משפטי צדק (סימן עו), שאסור לכהן להשתטח על קברי הצדיקים, שגם צדיקים מטמאים באהל, וכדמוכח בסוכה (כה.), נושאי ארונו של יוסף היו, וכן בסנהדרין (לט.). וכן יש להוכיח ממה שאמרו בכתובות (קג:), אותו יום שמת רבי בטלה קדושת כהונה, ומוכח שרק בפטירתו הותר להיטמאות אליו, משמע שצדיקים מטמאין. וכן משמע בתוספות שם. עכ"ד. וכן פסק הגאון רבי יעקב האגוז בשו"ת הלכות קטנות חלק א (סימן קעז). וכתב, שחלילה לזרע קודש של אהרן הכהן להשתטח על קברות הצדיקים. ע"ש. [ועיין בשמחת יהודה נג'אר שמחות פרק א, דף יג ע"א, מה שכתב על דברי הבתי כהונה הנ"ל. ודו"ק].¹

ולכאוריה יש מקום להסתמך בנידון דידן על סברת הראב"ד בהשגות (פרק ה מהלכות נזירות הלכה יז), שהואיל והכהנים בזמן הזה טמאי מתים הם, אין עליהם יותר חיוב טומאה. וכן כתב הסמ"ג (מצות עשה רלא). והמשנה למלך (סוף פרק ג מהלכות אבל) הבין בדעת הראב"ד שאין איסור כלל בזמן הזה לכהן ליטמא. וכן כתב הישועות יעקב אורח חיים (סימן שמג סק"ב). ובשו"ת הגאון רבי עקיבא איגר (מהדורא תנינא סימן יח). אולם בשו"ת סמא דחיי (חלק יורה דעה סוף סימן כ) כתב, שאין לסמוך על סברת הראב"ד כלל, רצב כיון שרוב חכמי ישראל חלוקים עליו, הרמב"ם ורבינו תם והרא"ש (בהלכות טומאת כהנים סימן ו), ורבינו אליעזר ממיץ בספר יראים (סימן שיא), ועוד. ע"ש. והגאון בעל נודע ביהודה בדגול מרכבה יורה דעה

גליונות וצינונים

ור"ת מיירי לאחר מכן שאסור להטמאת אפילו לצדיקים. וס"ל לר' חיים שגדול הדור חשיב כנשיא. וכן כתב בכית יוסף (ר"ס שעד). וע"ע בספר בן יוחאי (מענה פח). וע' בשו"ת אבני נזר חיו"ד (סי' תסו אות טז, ובסי' תסט אות ג). וע"ע בשו"ת שערי דעה ח"א (סי' לו). (כת"י)

סימן נח 1. ועיין עוד בס' טהרת המים בשיירי טהרה (מע' ט אות כ). וע' בס' בית יחזקאל (עמ' רפב והלאה) מ"ש בזה. ומה שהקשה על שתלמיד רבינו תם, ה"ר חיים כהן, רצה ליטמא לרבו, היפך סברת ר"ת. (א"ה. תוס' כתובות קג: ד"ה אותו). ע"ש. ולק"מ, דהתם בשעת מותו ללוותו כדין נשיא דאו בטלה כהונה.

(סימן שעב) כתב, שגם הראב"ד מודה שיש בזה איסור מן התורה, אלא שאינו לוקה. וכן העלה החתם סופר (בחלק יורה דעה סימן שלח), וכתב, שמצא שכן מבואר בדברי הראב"ד עצמו בשו"ת תמים דעים (סימן רלו). ע"ש. ומה שכתב בשו"ת מהר"ץ חיות (סימן כג), להוכיח מלשון הסמ"ג שכתב שבזמן הזה כהן המיטמא אינו לוקה, משמע שסובר שבזמן הזה אין איסור תורה בלל, שהרי בלאו הכי אין מלקות בזמן הזה, מאחר שאין לנו בית דין סמוכין, לא קשה מידי, דנפקא מינה לענין פיסול לעדות שאינו נפסל אלא בעבירה שיש עליה מלקות, (כמבואר בחשן משפט סימן לד סעיף ב), וכיוצא בזה כתב הש"ך ביורה דעה (סוף סימן טז). ועיין עוד בשו"ת אהל יצחק הכהן (חלק יורה דעה סימן לג), ובשו"ת אבני נזר (חלק יורה דעה סימן תסח אות יג, וסימן תסו אות ט, וסימן תע). ובשדי חמד (מערכת ט כלל מד). ע"ש. וכן העלה בשו"ת זית רענן חלק ב (חלק יורה דעה סימן כו), שאסור לכהן לבקר בקבר רחל ובשאר קברי הצדיקים, ואלו שתלו את עצמם להיתר בדברי אליהו הנביא שאמר אין צדיקים מטמאים, לא צדקו בזה, כי הדבר פשוט שלא אמר כן אלא בשעת קבורת הצדיק ממש, וכמו שמצאנו שהכל מטמאים לנשיא, וכמבואר בתוספות (כתובות קג:), אבל לאחר קבורה הדבר ברור לאסור, ואין להתיר על פי דברי הראב"ד שבזמן הזה אין הכהנים חייבים על טומאת מת, שכבר כתב הרגול מרבבה (סימן שעב), שמודה הראב"ד שיש בזה איסור מן התורה. והרי הלכה רווחת שגם בזמן הזה אין הכהן מטמא להשיב אבידה הנמצאת בבית הקברות וכו'. ע"ש. גם הגאון רבי ישראל משקלוב בספר פאת השלחן (סימן ב סעיף יח) כתב, שיש למנוע מנהג איזה כהנים שהולכים להשתטח על קברות הצדיקים בטענה שאין צדיקים מטמאים, וטעות הוא בידם, וכמבואר בסוכה (כה.), נושאי ארונו של יוסף היו. ובבא בתרא (נח.). רבי בנאה היה מציין מקום קברי האבות במערת המכפלה, כדי שלא יטמאו הכהנים בעברם שם. וכן פסק בשו"ת נטע שורק (סימן

קח). ע"ש. וכן העלה הגאון מהר"ש קלוגר בשו"ת טוב מעם ודעת (מהרורא תליתאי חלק ב חלק יורה דעה סימן רלא), שדברי אליהו שאין צדיקים מטמאים, היינו בשעת קבורה ולא לאחר מכן, ובזמן הזה אין לנו להתיר אפילו קודם קבורה, ומכיון שרוב הפוסקים אוסרים בזה, וכן מוכח מהש"ס כדבריהם, לפיכך הדבר ברור שכהן המיטמא בקברי הצדיקים הרי הוא מהלל קדושת כהונתו, ואין עליו תורת כהן. וישתקע הדבר ולא יעשה כן בישראל. ע"כ. (ומה שהעיר הגרש"ק שם, שלא נאמר במדרש אין טומאה בצדיקים, אלא אין טומאה בתלמידי חכמים, והא קיימא לן שאין לנו דין תלמידי חכמים בזמן הזה, ובפרט להקל באיסור תורה. יש רצוננו לדחות כי הלשון שם שאין טומאה בתלמידי חכמים "ולא בתלמידיהם", ובכהאי גוונא יש לומר שגם בזמן הזה שפיר דמי, ועיין בגנזי חיים מערכת ת אות ל). וכן כתב הגאון בעל חכמת אדם בהקדמה לספרו שערי צדק, כי מה שנשמע מאז שכהנים נכנסים למערות קברי הצדיקים, באמרם שקברי צדיקים אינם מטמאים, הוא טעות ומכשול גדול, שהרי בסוכה (כה.) אמרינן נושאי ארונו של יוסף היו, ומי לנו גדול מיוסף, ואדרבה לפי חיבתן טומאתן. וכן מצינו בבבא בתרא (נח.) רבי בנאה הוה מציין מערתא דאבות. והא דאמרינן בכתובות (קג:) ביום שמת רבי במלה כהונה, היינו דוקא בשעת קבורה דחשיב כמת מצוה. ומה שנמצא הגהה בזוהר שאין הצדיקים מטמאים הוא שיבוש שהוכנס על ידי עמי הארץ. וכל בית דין חייבים להפריש הכהנים מלהיטמא, ולא יזידון עוד. עכ"ד. וכן פסק בקיצור שלחן ערוך (סימן רב סעיף יד): "ושטעות הוא ביד כהנים הדיוטות שנוהגים ללכת על קברי הצדיקים באמרם שאין קברי הצדיקים מטמאים, וצריכים למחות בידם". וכן כתב האדמו"ר הגאון רבי יחזקאל משינאוה בסוף ספר דברי יחזקאל, שהמקילים בזה טועים הם, וחלילה להקל באיסור תורה. ע"ש. ** וכן כתב הרב רצוננו הגאון רבי יעקב זריהן אב"ד טבריה בשו"ת בכורי יעקב (סימן כ), שהכהנים המקילים בזה אין להם שום צד

** והנה בשו"ת בית שערים (חלק יורה דעה סימן תמוח) העלה שקברי צדיקים אין מטמאים, ומה שכתבו התוספות (בבא רצוננו מציעא קיד:) שאליהו שאמר אין צדיקים מטמאים דחה דחיה בעלמא את רבי יהושע הגרסי, היינו לשיטתם

שסוברים ספקא דאורייתא לחומרא מן התורה, כי בכל צדיק יש ספק, כי מו יוכל לקבוע באופן ברור שהוא צדיק גמור, והאדם יראה לעינים וה' יראה ללבב, ומכיון דהוי ספק תורה אבעי לן למוזל לחומרא, שאין להורות הלכה על פי נבואה ורוח הקודש. מה שאין כן לדעת הרמב"ם דסבירא ליה ספקא דאורייתא לחומרא רק מדרבנן, שפיר יש להתיר להטמאות לו, משום שגדול כבוד הבריות. ורבינו חיים כהן שהובא בתוספות (כתובות קג:), שהיה אומר אילו הייתי כשנפטר רבינו תם הייתי מיטמא לו, כמו שאמרו לגבי רבי שבאותו יום שנפטר בטלה קדושת כהונה, אפשר דסבירא ליה כדעת הרמב"ם דספקא דאורייתא לחומרא רק מדרבנן, ולכן היה רוצה להיטמא לרבינו תם. אלא שכל זה הוא לגבי טומאת כהנים שהיא לאו בעלמא, אבל לענין טומאת מקדש וקדשיו, שהוא איסור כרת, כבר כתב מרן הכסף משנה (סוף פרק ט מהלכות טומאת מות) שמורה הרמב"ם שבספק כרת אוליגן לחומרא מן התורה. משום הכי מוכח ממה שלקח משה ארונו של יוסף עמו במחיצתו, שטמא מת מותר להכנס למחנה לוי, ואפילו מת עצמו, שאם לא כן היה לו לאסור מספק. וכן האנשים שהיו טמאים, מפני שהיו נושאי ארונו של יוסף, שפיר הוצרכו לשאול על עשיית הפסח, שיש כרת באכילת קדשים בטומאת הגוף. עכת"ד. ולפע"ד יש להשיב על דבריו, שהרי הרא"ש בתשובה (כלל ל), כתב בדברי התוספות, והוא סובר כדעת הרמב"ם שספקא דאורייתא לחומרא מדרבנן, וכמו שהוכיח במישור הגאון רבי דוד פארדו בשו"ת מכתם לדוד (חלק אורח חיים סימן ז), מדברי הרא"ש (ריש פרק כ"טו הדם). וכן העלה בפתח הדביר חלק א (סימן קפו), והביא שכן הוכיחו בשו"ת בית דוד (חלק אורח חיים סימן שנט), ובשו"ת בני שמואל (סימן מד), מדברי הרא"ש הנ"ל, דסבירא ליה דספקא דאורייתא לחומרא רק מדרבנן. (ועיין עוד במש"כ בספר חזון עובדיה פסח חלק א עמוד צה). כל קבל דנא הרי הרשב"א סובר דספקא דאורייתא לחומרא מן התורה, ואיהו סבירא ליה בחידושו ליבמות (סא). שצדיקים אינם מטמאים. גם החינוך סבירא ליה דספקא דאורייתא לחומרא מן התורה, וכמו שכתב בספר החינוך (פרשת קדושים מצוה רמו). ואיהו סבירא ליה שצדיקים אינם מטמאים. נמצא דלא תליא הא בהא. גם מה שכתב שלגבי טומאת מקדש וקדשיו דהוי איסור כרת, לכולי עלמא ספקא דאורייתא לחומרא מן התורה, וכמו שכתב הכסף משנה, ולכן שפיר הוכיחה הגמרא שמוותר להכניס מת למחנה לוי וכו'. וכן נושאי ארונו של יוסף הוצרכו לשאול על עשיית הפסח, משום דהוי ספק כרת, וספקו לחומרא מן התורה. הנה מעיקרא דינא פירכא, שכבר כתב בשו"ת מהרימ"ט חלק ב (חלק יורה דעה סימן א) שתלמיד טועה כתב כן בדברי הכסף משנה, שהרי מפורש בדברי הרמב"ם שכל הספקות מדבריהם בין בעריות בין באיסורי שבת וכו'. ועוד, שבאיסורי תורה מה לי לאו מה לי איסור כרת, כמ"ש ביבמות (ק"ט). והעיקר בדעת הרמב"ם שגם בספק כרת ספקא דאורייתא לחומרא רק מדרבנן. ע"ש. וכן כתב המהר"ם בן חביב (בקונטרס שבסוף תוספת יום הכפורים), שמה שחשבו קצת רבנים בדעת הכסף משנה שיש לחלק בין ספק איסור לאו לספק איסור כרת, בודאי שזה לא יתכן, והכריח מדרבנן מן בתשובה שגם באיסור כרת ספיקו לקולא, וחייב אשם תלוי הוא דוקא בחתיכה משתי חתיכות, וכמו שכתב הר"ן (סוף פרק קמא דקידושין), ושכן דעת מהראנ"ח בתשובה (סימן סח). ע"ש. וזה ניחא מה שכתב מרן בשו"ת בית יוסף בחידושו לקידושין (ה:): בדעת הר"ף דסבירא ליה ספקא דאורייתא לחומרא מדרבנן, ומשום הכי כתב בדין נתן הוא ואמרה היא, דספקא היא וחיישין מדרבנן. ע"ש. אף דהוי ספק כרת. ועיין בכנסת הגדולה אורח חיים (סימן תרח), ובישועות יעקב שם, ובשו"ת מקור ברוך (סימן לא), ובקרבן נתנאל (ביצה ל). ובשו"ת יד הלוי חלק אבן העזר (סימן לג). ועיין בהגהות הרד"ל (כתובות ט). ואכמ"ל. ועוד, שאף על פי שאין להורות הלכה על פי נבואה ורוח הקודש, כי לא בשמים היא, וכמו שכתב הרמב"ם (בפרק ט מהלכות יסודי התורה), מכל מקום בענין נושאי ארונו של יוסף לא היה מקום לשאלה כלל, כי משה רבינו היה דן ומורה על פי רוח הקודש, וכמו שאמרו בזוהר הקדוש (פרשת יתרו דף עה.). וכן מתבאר ביומא (עה.). וכן כתב מרן החיד"א בספר פני דוד (פרשת בשלח אות יח), שדוקא לאחר משה רבינו אין דנים הלכה על פי רוח הקודש, אבל משה רבינו שנא ושנא, וכמבואר בזוהר הקדוש הנ"ל. ע"ש. וכן כתב החתם סופר (חלק אורח חיים סימן רח). וכן כתב בספר סדר משנה (בפרק ט מיסודי התורה אות ז), ובספר כלי חמדה (פרשת ויקהל דף קנח ע"א), ובספר תורה תמימה (סוף פרשת בחקותי). ע"ש. ועוד, שבספק התלוי במציאות אפשר להכריע על פי נביא, כדמוכח ביבמות (מא:): אם יבוא אליהו ויאמר דהא קידש בת חליצה ויבום היא. וכן כתב המשנה למלך (בפרק ט מהלכות אישות סוף הלכה ו), שיש לחלק בזה בין ספקא דדינא דלא אמרינן אם יבוא אליהו ויאמר, דלא בשמים היא, לספק במציאות דשפיר אמרינן הכי. ע"ש. וכן כתב מרן החיד"א בברכי יוסף אורח חיים (סימן לב סק"ד), ובספרו פני דוד (פרשת בשלח אות יח). וכן כתב הגאון רבי אייזיל חריף בספר שפת הנחל (דף יט ע"ג), ובספר אבי הנחל (דף פה ע"א). וכן כתב בספר כסא שלמה (דף נט ע"א). ועוד. וכאן הספק במציאות אם הוא באמת צדיק בכל דרכיו. ולכן דברי הגאון בעל בית שערים במחכ"ת אינם מחוורים בזה. ודו"ק כי קצתתי.

היתר כלל. ע"ש. ואמנם הגאון ממונקאטש בשו"ת מנחת אלעזר חלק ג (סימן סד) העלה להקל מטעם ספק ספיקא, בצירוף דברי הראב"ד הנ"ל. וע"ש. וכן כתב הגאון מהרש"א אלפנדארי בשו"ת הסבא קדישא (חלק יורה דעה סימן כג),² ללמד זכות על המקילים בזה, (וראה בתשובת הגר"י זריהן להרב המחבר שם). מכל מקום נראה שהעיקר למעשה שאין להורות היתר בזה, וכדעת רוב הפוסקים. ועיין בשו"ת אבני נזר (חלק יורה דעה סימן תסו אות יז), שכתב שכל הצדיקים שנפטרו על ידי מלאך המות מטמאין על ידי טפין של מלאך המות, ורק אלו שמתו בנשיקה (כמו שאמרו בבבא בתרא יז.) אינם מטמאין. ולכן יוסף היה מטמא באהל שנפטר על ידי מלאך המות, מה שאין כן רבי עקיבא שנהרג, ולא מת על ידי מלאך המות, אינו מטמא. עכת"ד.³ ועיין בשו"ת תירוש ויצהר (ריש סימן ק), שהביא מספר אביר הרועים (דף פז), שבעת פטירת אדמו"ר בעל שפת אמת זצ"ל, היה שם הגאון רבי אברהם מסוכטשוב בעל אבני נזר, ושאלוהו האם

יכולים הכהנים להתעסק בו, משום שאין טומאה בצדיקים, והשיב להם, חס ושלום! וסיפר שגם כשנפטר חמיו אדמו"ר הגאון רבי מנחם מנדל מקוצק זצ"ל, היו רוצים הכהנים לנהוג היתר להתעסק בו, והיה שם הגאון בעל חידושי הרי"מ זצ"ל, וצווה ככרוכיא על זה ומחה בידם. ע"ש. וכן פסק הרה"ג ר' עובדיה הראיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ה (דף קצב סוף ע"ב). ע"ש. ועיין בספר דברי שאול, להשוואל ומשיב, על יורה דעה (סימן שעג דף רפט ע"ב). ובשו"ת הי אריה (דף פט סע"ב). ובשו"ת משפטי עוזיאל הנינא ליורה דעה (סימן קכג אות ג), ועיין בשו"ת הגאון הרב"ז שפראן חלק א (סימן קלג), ובשו"ת תירוש ויצהר (סימן ע), ובשו"ת ים הגדול (סימן סה). ע"ש.⁴

לפיכך מצוה להוכיח לכהנים החרדים לדבר ה' באמירה נעימה לבל יכניסו עצמם בספק איסור טומאה דאורייתא, ולהלל קדושת כהונתם. ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב.⁵

סימן נט

דיני אבלות וקריעה ביום פינוי עצמות של חללי מלחמת יום הכפורים

שאלה: חללי צה"ל הקדושים שנהרגו במלחמת יום הכפורים, ה' ינקום דמם, שמובאים בימים אלה לקבורת קבע ולמנוחת עולמים, האם צריכים קרוביהם לנהוג דיני אבלות ביום קבורתם?

תשובה: במסכת מועד קמץ (דף ח.) שנינו בכרייתא, המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהם כל היום, ולערב אינו מתאבל עליהם. אמר רב חסדא ואפילו צרורים לו בסדינו. ופירש רש"י, שאפילו

צרורים לו בסדינו שאינו רואה אותם הרי זה מתאבל עליהם כל זמן שלא נקברו. והתוספות פירשו, דאסיפא קאי, ואפילו צרורים לו בסדינו אינו צריך להתאבל עליהם לערב. וכן כתב הרא"ש (פרק ג דמועד קמץ סימן נו) בשם רבו מהר"ם מרוטנבורג. וכן הסכים רצו המאירי (מועד קמץ ח.). וכן פסק הרמב"ם (בפרק יב מהלכות אבל הלכה ח.). וכן פסקו הטור והשלחן ערוך יורה דעה (סימן תג סעיף א), בזה הלשון: "המלקט

גליונות וציונים

נגדי, שהרי ר"ש דוויק ז"ל היה הולך לקבר רחל ורשב"י וכו', ושזהו דין התמוה לרבים וכו'. אני עניתי ואשורנו, כי אינני מורה לרבנים, ואיני אומר קבלו דעתי, רק לתלמידי החברים המקשיבים לקולי, ולאשר ירצה לקבל האמת ממי שאמרו. ושוב נמלכתי במפיכות מזה"ר ר' עזרא (נ"י), והסכים עימי. (ירושלים תרצ"ט). (כת"י א"ה. ע"ע בחזון עובדיה אבלות ח"ב (עמ' יב-טז).

2. והובא ג"כ בספר מסעות ירושלים (מאמר סדר יום שני, אות יב). (כת"י) 3. וקשה, הרי אברהם אבינו מת בנשיקה (כ"ב יז.), ואעפ"כ היו צריכים לציין מקום המערה (כ"ב נח.). וכ"כ בעיון יעקב (כ"ב נח.). (גליון) 4. ועיין בשדי חמד (מע' ר"ה סי' א אות ו ד"ה והואיל, והלאה). וע"ע בשו"ת שערי דעה ח"א (סי' לז). (כת"י) 5. וע"ז הרעיש הרב ר' אברהם ענחבי (סקא) (נ"י), וצווה ככרוכיא

נעשית בחוץ יראה להם שהיא נזכחת לשעירים על פני השדה, והאמת שהיא להעביר רוח הטומאה ושריפתה כריח ניחוח בחוץ. ^אוטעם טומאת המת בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין, והוא שאמרו ^בבמדרש משלי ובילקו"ש משלי פ"ט ^ב"צדיקים אין מטמאין", ולכך אמר הכתוב זאת חקת התורה, כלומר הנחקקת מן התורה, והיא תורה שבעל פה. על כן היא פרה והיא אדומה ממדת הדין, וניתנה לאלעזר להעשות לפניו אפילו ע"י זר אבל הסגן יראה מעשיה כדי שתעשה על כוונתו, שלא יחשבו בה מחשבה רעה כאומות והשטן.

והפרשה הזאת תשלום בתורת הכהנים, ונכתבה בכאן אחר מתנות הכהונה לומר שגם טהרתם של ישראל על ידי כהן תהיה.

וטעם זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר כי טעם "ואל משה אמר עלה אל ה'" ^אבשמות כד, א. או הוא כמו מסודס, דבר אל בני ישראל זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר.

דבר ולא דברו כי משה הוא העיקר.

וטעם אליך שיעשו כן במדבר לשעתם. ואחרי כן יצוה שתהיה לבני ישראל ולגר לחקת עולם, שיעשו כן לדורות. וכן "ויקחו אליך שמן זית זך" ^אבשמות כז, ב. ואחרי כן ^בשם בפסוק כא' "חקת עולם לדורותם".

תכלת מרדכי

א) וטעם טומאת המת. ע"י תצא כ"א כ"ב¹. ב) כטעם ואל משה אמר. ע"י שם דברי הרמב"ן.

כור זהב

ב) צדיקים אין מטמאין, עיין תוס' כתובות ק"ג, ב², ותוס' יבמות ס"א, א³, ומקורו ממדרש משלי פ"ט⁴.

1) דנאמר שם: "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ", וז"ל בתו"ד: ועל דרך הפשט יאמר כי יהיה באיש חטא גדול שראוי להמיתו עליו ולתלותו על עץ לגדול חטאו, אעפ"כ לא תלין נבלתו על העץ, כי הארור מכל האדם והמקולל בהם הוא התלוי, אין בכל המיתות מיתה מנוולת ובוזיה כמוה ואין ראוי שנטמא הארץ ותהיה קללת האלהים בארץ הקדושה, כי שם צוה את הברכה חיים עד העולם וכו'. ור"א אמר על דרך הפשט כי אלהים פועל, והקללה תבוא אל מקום קרוב מהתלוי, ויש לו סוד מודבק בנפש, על כן לא תטמא את אדמתך, והנה המלין תלוי על העץ עובר בלא תעשה ועשה, ורבותינו (סנהדרין מו) דרשו כן בכל המלין את מתו שלא לכבודו, מה עץ שהוא נוול אף כל שהוא נוול, והנה לדעתם, כי קללת אלהים תלוי, לומר אע"פ שזה ראוי לנוולו לגדול חטאו לא תעשה כן כי קללת אלהים תלוי, ועל המשל של שני אחין יהיה כל המלין בטעם הזה, וכן הקללה שהזכיר רבי אברהם ממנה, יהיה בכל בית אשר יהיה שם מת, ועל כן יטמא כל הבא אל האהל וכל אשר באהל (במדבר יט יד), עכ"ל. 2) ד"ה אותו היום שמת רבי בטלה קדושה, וז"ל: שהי קורין אותו רבינו הקדוש, והא דתניא בשילהי סוטה (דף מט.) משמת רבי בטלה ענוה ויראה י"ל לקדושה בכלל, והרב רבי חיים כהן היה אומר אילמלי הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו דהאי בטלה קדושה דקאמר הכא היינו קדושת כהונה וכן מוכח מדקאמר אותו היום משמע אותו היום דוקא ותו לא ובהדיא אמר בירושלמי דמס' ברכות בפ' מי שמתו דכשמת רבי אמרו אין כהונה היום ואין נראה לרבי דכמדומה לרבי דהתם מיירי בטומאת בית הפרס דרבנן אבל טומאה דאורייתא לא, עכ"ל. 3) ד"ה ממגע ומשא מי מעטינהו, וז"ל: ואע"ג דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה וגו' או בעצם אדם (במדבר יט) הא דרשינן בנוזיר פרק כ"ג (דף נג. ושם) לענין אהל, ואר"י דאין הלכה כר"ש דרשב"ג פליג עליה כדתנן במס' אהלות (פרק יח מ"ט כתובות עז.) והלכה כמותו במשנתנו וצריכים כהנים ליהזר מקברי עובדי כוכבים, ובפרק המקבל (ב"מ קיד:) בעובדא דאליהו דהשיב לרבה בר אבוה כו' שמעון בן יוחאי דהכא דחויי קא מדחי לה ועיקר טעמא שהיה סומך על רוב ארונות שיש בהן פותח טפח וכן היה רגיל בכל מקום לדחות כמו שמצינו כשהיה קובר רבי עקיבא ואמר ליה לאו ניהו מר אמר ליה צדיקים אינם מטמאים ועיקר טעמא לפי שהיה מת מצוה שהיה מהרוגי מלכות והיו יראים לקברו, עיי"ש.

4) דאיתא במדרש בתו"ד: יצאתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. לאחר שהיה מת לא הניחוהו לקבורו והחזירוהו לבית האסורין, ושכב שם שר בית הסוהר לשמרו. בא אליהו הצדיק ועמד על פתח יהושע הגרסי אמר לו שלום עליך רבי, אמר ליה שלום עליך רבי ומורי, אמר לו מי אתה כלום אתה צריך אמר לו כהן אני ובאתי להגיד לך שרבי עקיבא מת בבית האסורין, מיד הלכו שניהם לבית האסורין מצאו דלת שערי בית האסורין פתוח ושרבית הסוהר היה ישן וכל מי שהיו בבית הסוהר היו ישנים והושיב את רבי עקיבא על המטה ויצא. מיד נטפל לו אליהו פירוש הרמב"ן על התורה <מכון ירושלים> (ד' במדבר / משה בן נחמן) רמב"ן (עמוד 129) {726077}